

11.
ROČNÍK

ORA ET ARS - SKALKA 2018

ORA
ET
ARS
2017

VeRNiSáŽ

10. ročníka sympózia
ORA ET ARS – SKALKA 2017.
Areál kláštora
na Veľkej Skalke,
22. 7. 2017.

P R E A M B U L A S Y M P Ó Z I A ORA ET LABORA • • •

Most, ktorý preklenul hranice storočí • V. a VI. storočie: z chaosu zániku k poriadku a Svetlu • Architekt v Monte Cassino kreslil pre Európu • Svätý Benedikt • Potom benediktíni • V XI. storočí: Na Skalke pri Trenčíne pustovník Beňadik s učiteľom Svoradom-Andrejom • V XIII. storočí benediktínske opátstvo • Misia obnovujúca dobro Evanjelia i dobro slovenskej kultúry • Kultúry národa, ktorý už vtedy prispieval svojou hrivnou ku kultúrnemu bohatstvu Európy • Svetadielu, ktorý je dnes opäť v pohybe • V Európskom dome sa byty národov už takmer zjednotili • I nanosili do nich nábytok • Napriek tomu autentický európsky duch akoby zostal za dverami • Bohaté spektrum umenia dáva príležitosť pootvoriť dvere • Ponúkame preto myšlienku výtvarno-literárneho sympózia k pocte a k podpore odkazu Skalky • • • **ORA ET ARS**

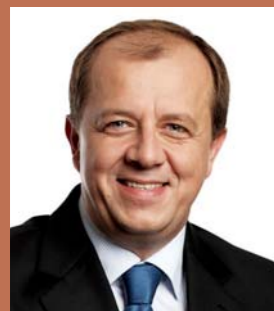

Vážení

návštevníci Skalky.

Keď sme sa s umelcami na začiatku tohto ročníka sympózia ORA ET ARS SKALKA po prvý raz stretli na pôde Mestského úradu v Trenčíne, hovorili sme aj o tom, ako geograficky, historicky, ale i duchovne patrí toto najstaršie pútnické miesto na Slovensku k nášmu krajskému mestu Trenčín. Spisovateľ a pre mňa veľmi vzácny človek Rudolf Dobiáš mi vtedy poradil, ako sa dá zobraziť vzťah, väzby a blízkosť týchto dvoch miest – Skalky

a Trenčína. Dovolím si použiť jeho slová v tomto príhovore, aby ostali zaznamenané aj pre tých, ktorí prídu po nás. Predstavte si krásnu ženu, ktorá má na krku zlatú a veľmi cennú retiazku – toto je Trenčín a v jej strede sa vyníma a svieti drahokam – a to je Skalka. Čo bolo povedané slovami

básnika, my akosi vedome i podvedome cítime. A určite to cítili aj zakladatelia sympózia a autori myšlienky na znovuobjavenie Skalky pred jedenástimi rokmi. Ponúkli tento priestor najskôr umelcom a cez ich spracovanie prostredníctvom obrazov, sôch a básní aj nám a ďalším a ďalším ľuďom. A tak spoločenstvo obdivovateľov tohto nesmierne bohatého a výnimočného miesta z roka na rok rastie. Vďaka týmto stretnutiam, putovným výstavám i vďaka katalógu, ktorý po sympóziu každoročne vzniká. Ten najnovší držíte práve teraz v rukách. Vnímajte ho, prosím, ako pokračovanie misie a daru, ktorý nám tu zanechali sv. Andrej-Svorad a sv. Beňadik.

Mgr. Richard Rybníček, primátor mesta Trenčín

• • •

11. Ročník ORA • ET • ARS SKALKA 2018

•
medzinárodné
výtvarno-literárne
sympóziu

Účastníci výtvarná sekcia:

Poľsko:

- Jaroslav Kweclich, Częstochowa
- Tadeusz Kosela, Częstochowa

Česká republika:

- Danuše Markovová, Ostrava

Slovensko:

- Iva Jarošová-Štrbová, Bratislava
- Daniela Krajčová, Žilina
- Eva Kulhánková, Trenčín
- Jozef Matuška, Ružomberok
- Dominik Monček, Pruské
- Pavol Rusko, Ružomberok
- Andrea Spišáková, Sabinov
- Radka Šidlová, Dolná Breznica
- Jozef Vydrnák, koordinátor výtvarnej sekcie, Dubnica nad Váhom

literárna sekcia:

Česká republika:

- Lydie Romanská, Ostrava

Slovensko:

- Anton Baláž, Hrašné
- Rudolf Dobiáš, koordinátor literárnej sekcie, Trenčianska Teplá, časť Dobrá
- Lubomíra Miháliková, Modra
- Vladimíra Teslíková, Prievidza
- Ján Turan a. h., Bratislava
- Viliam Turčány a. h., Šelpice

Kurátor sympózia a výstavy po sympóziu

- PhDr. Marián Kvasnička, historik a znalec umenia, Trenčín

Miesto konania sympózia: Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne

Termín konania sympózia: 18. – 24. jún 2018

Hlavný organizátor:

- Mesto Trenčín

Spoluorganizátori:

- Trenčiansky samosprávny kraj
- Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
- Farský úrad Skalka nad Váhom, Beňadik, n. f.
- T-VIA, o. z.
- Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

milí

naši umelci a účastníci jedenásteho ročníka sympózia ORA ET ARS,

dovolil som si vás familiárne osloviť prívlastkom naši, pretože si myslím, že po desiatich rokoch, počas ktorých ste na tomto čarovnom mieste prezentovali svoje umenie, sem skrátka patríte. Sympóziu ORA ET ARS by bez vás len veľmi ťažko dosiahlo svoju vysokú úroveň a rešpektované meno, značku. Ani tento jedenásty ročník nie je výnimkou. Najstaršie pútnické miesto na Slovensku opäť prebudili

vaše múzy a diela. Ako trenčiansky župan musím uznať, že som naozaj veľmi hrdý na to, že sa sympóziu ORA ET ARS už toľké roky organizuje práve v našom kraji, a tiež na všetkých vás, ktorí prostredníctvom svojho výnimočného vnútorného prežívania zaplňate plátna či prázdne stránky vlastnou magickou vidinou sveta. Dokazujete, že aj to najmenšie, čo môže byť mnohým očiam skryté, môžeme vnímať omnoho intenzívnejšie prostredníctvom pocitov.

Mená ako Marián Kvasnička, Jozef Vydrnák či Rudolf Dobiáš určite nemusím predstavovať. Je pre mňa cťou, že aj tieto osobnosti sú súčasťou sympózia ORA ET ARS už viac ako jednu dekádu. Pán Dobiáš je tiež jedným z nositeľov verejného uznania v podobe Ceny Zastupiteľstva Trenčianskeho samosprávneho kraja, ktorá mu bola premiérovou udelená v máji tohto roku. Symbolizuje našu úctu k jeho celoživotnému dielu nielen v rámci Trenčianskeho kraja. Môj obdiv a obrovské ďakujem však patrí aj všetkým, ktorí sa na organizácii sympózia dlhodobo podieľajú.

Ako povedal Pablo Picasso, umenie zmýva z duší prach každodennosti. Preto verím, že nevšednosť a silná duchovná atmosféra tohto miesta bude sympóziu sprevádzať ešte nespočetne veľa rokov.

Ing. Jaroslav Baška, predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja

AbsTraKciA

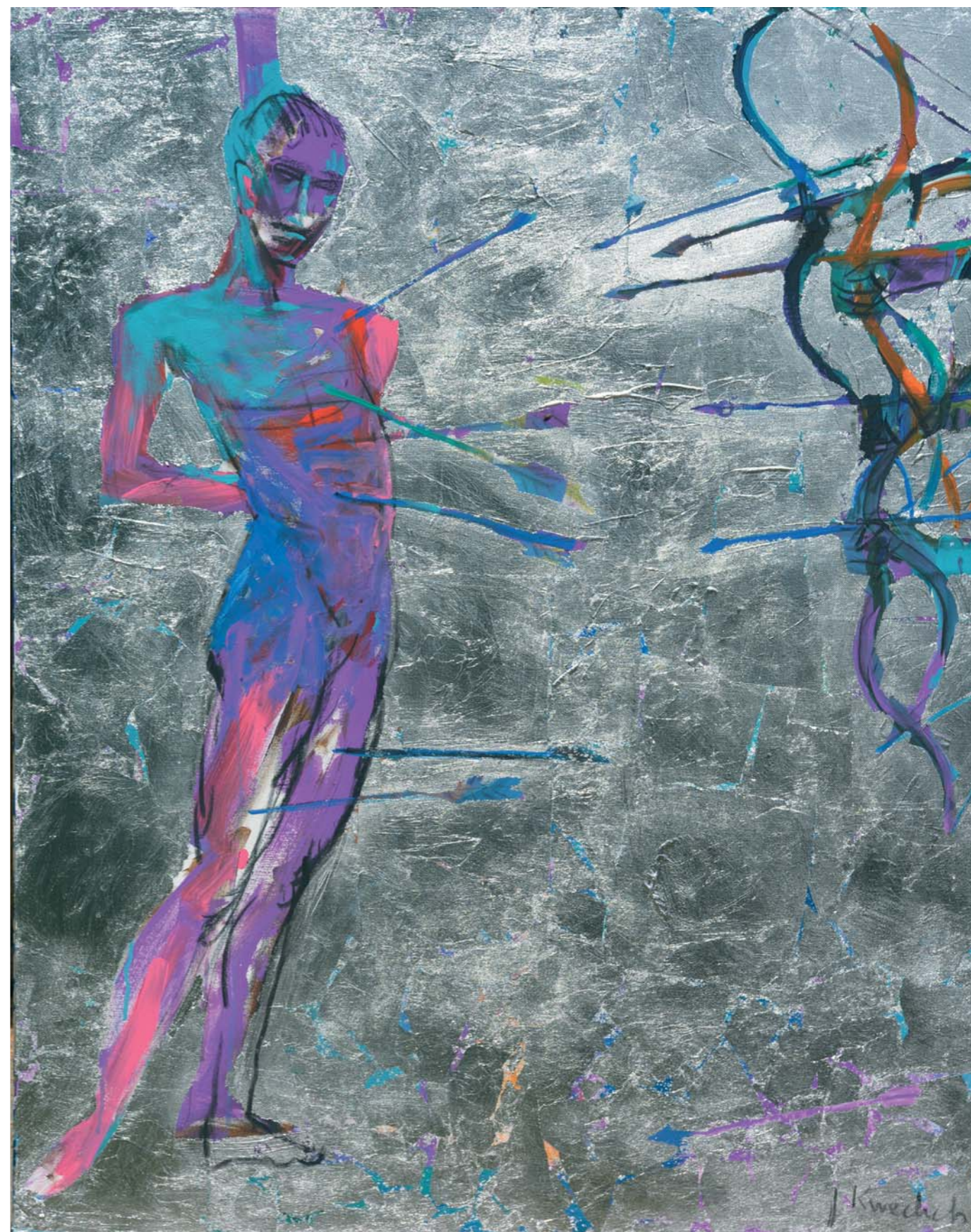
Abstrakcia verzus realita

V súvislosti s ďalším ročníkom sympózia ORA ET ARS sa nám naskytá možnosť zamyslieť sa nad podstatou a cieľom umenia a zvlášť sakrálneho umenia, v ktorom umenie nachádza svoj vrchol. Základnou dialektickou otázkou nielen súčasného umelca je najst odpoveď na riešenie dvoch základných bipolarít: abstrakcia verzus realita a kreativita verzus imitácia. Starovekí Gréci považovali v zmysle gréckeho slova *mimesis* za základné poslanie umenia čo najvernejšie napodobniť niečo, čo považovala antická kultúra za svoj model, ktorý označovali pomenovaním *eikones*, t. j. ikona. Vychádzalo sa pritom z platónskej filozofie, založenej na existencii dokonalého sveta ideí, preto myšlienka kreativity umelca bola úmyselne potláčaná napodobňovaním a zachytením už dokonalého sveta, na ktorom už niet čo vylepšovať ani dotvárať. Podľa Aristotela napodobňovanie skutočnosti tvorí podstatu umenia. V tejto súvislosti Aristoteles uvádza rozdiely umeleckých druhov podľa toho, z ktorých spôsob napodobňovania umelec vychádza, či je to farba, forma, hlas, rytmus, alebo slová. Helénska kultúra, hlboko vsadená do filozofického kontextu, dávala odpoveď na význam a poslanie umenia a stala sa smerodajnou pre takmer celé dejiny európskeho umenia, predovšetkým však v období humanizmu a renesancie. Nie náhodou práve v tomto období znovu vzkriesenia antiky dochádza priam až k prepätému úsiliu umelcov zachytiť umelecké motívy čo najviac zodpovedajúce realite, obohatené o umelecké stvárnenie skutočnosti v trojrozmernom priestore prostredníctvom perspektívy. Toto renesančné úsilie umelcov, zachytiť trojrozmerný reálny priestor, dosiahlo v maliarstve svoj vrchol čo do spôsobu, ako aj čo do elegancie formy. Potom už ďalšie umelecké slohy sa opierali o poznatky, spôsoby a formy, ktoré priniesla so sebou renesancia. Staroveké úsilie o priblíženie sa realite dospelo k naplneniu a realizmus zvíťazil nad abstrakciou, ale v úplne inom filozofickom kontexte ako v staroveku. Kým v staroveku dominoval platonizmus, ktorý dával starovekému človeku istotu v existenciu absolútnej pravdy a dokonalosti, ktorú predstavoval svet ideí, na ktorom mohol človek svojím myslením a napodobnením dokonalého sveta ideí participovať, novoveký renesančný humanizmus nastolil vážny ontologický problém spochybnením existencie objektívnej pravdy tým, že človeka postavil na piedestál a nastolil individualizmus a relativizmus, ktoré okrem obdobia baroka dominovali v novovekom, ako aj v modernom umení. Realizmus síce spočiatku zvíťazil nad abstrakciou, ale pôvodnú starovekú imitáciu nahradila kreativita, ktorá v súčasnej postmodernej dobe nadobúda miestami až rozmery absurdna. Dlhodobé úsilie umelcov presvedčivo stvárniť realitu sa napokon neskôr javilo ako zbytočné potom, čo došlo k objaveniu fotografie, preto v modernom umení sa dáva do popredia a stáva sa dominantnou abstrakcia. Vážnou a problematickou otázkou pre súčasného umelca ostáva: Je naozaj pravdou, že súčasné umenie by sa nemalo viac usilovať o stvárnenie reality? Je skutočne podstatou umenia *mimesis*? Je pravdou, že realizmus po objavení fotografie nemá viac v súčasnom umení miesto? Aký by mal byť vzťah medzi abstrakciou a realitou? Mala by byť kreativita umelca bezuzdná, alebo mala by sa riadiť aj istými pravidlami, ktorými sa riadili umelci naprieč jednotlivými slohmi? Má umelec úlohu

HEDr. **Luboslav Hromják**, PhD.

VeRzus

JAROSLAV KWECLICH: Sv. Šebastián, akryl, metal, plátno, 100 x 80 cm, 2018

formačnú alebo deskriptívnu? Existuje ešte dnes niečo, čo možno označiť za dokonalé, t. j. vzor či ikonu, ktorú by mal umelec napodobniť, sprostredkovať divákovi či aspoň reflektovať? Možno súčasný vývoj umenia považovať za prirodzenú evolúciu, alebo skôr revolúciu či deformáciu umenia z dôvodu prevahy originality nad formou a hlavne obsahom umeleckého diela?

Na tieto vážne otázky, pred ktorými stojí súčasné umenie, je o to ťažšie odpovedať v prípade sakrálneho umenia, ktoré sa od samotného počiatku sice čo do formy vyvíjalo v rámci helénskej kultúry, ale jeho prínos bol predovšetkým v obsahu a poslaní, ktoré malo prevahu nad formou, ako aj v samotnom poslaní umenia, ktoré malo svoj výraz a vrchol v duchovnom zameraní víťazstva ducha nad hmotou. V sakrálnom umení sa od samotného počiatku nekládol ani tak dôraz na dialektiku abstrakcia verzus realita, ale prevahu mala tradične symbolika, ktorá slúžila nadprirodzenému cieľu sakrálneho umenia. Kresťanský umelec takto symboliku využíval tak pri stvárnení umeleckého diela, v ktorom sa usiloval čo najreálnejšie stvárniť jednotlivé postavy svätcov, ako napríklad Antonello da Messina či Rembrandt, ako aj v prípade, že sa umelec usiloval jednotlivé kresťanské motívy a symboliku zapojiť do abstrakcie, ako napríklad Hieronym Bosch alebo do iluzórneho priestoru, ako napríklad Andrea Pozzo. Okrem prevahy symboliky nad realitou a abstrakciou sa však stáva konštantným prvkom to, čo tvorilo základnú podstatu sakrálneho umenia, a to zmysel pre transcendentno, pričom umenie nebolo považované za prejav jednotlivca, ale ako prejav daru umenia ako daru Ducha Svätého, na ktorom napriek originalite a osobnej charakteristike umelca má tvorca umenia účasť. Umelec sa v tomto ponímaní stáva nástrojom Ducha Svätého, ktorý natoľko splní svoje poslanie, nakoľko v kontexte duchovnej aktivity sa otvorí prejavom Ducha Svätého v umení. Umelec v úsilí o zachytení a stvárnení transcendentna sa priam vnútorne nastavuje na inšpiráciu Ducha Svätého, ktorú zachytí. Tvorca sakrálneho umenia sa stáva natoľko majstrom, nakoľko napriek svojej originalite prejavu je schopný zachytiť a odovzdať tento transcendentný a duchovný rozmer tým, že svojím dielom uvedie obdivovateľa umenia do modlitby. A skutočne za sakrálnu umenie možno považovať to dielo, pred ktorým a v ktorom sa dokáže modliť a svojím rádiusom ho strhne do modlitby, až priam do extázy spojenia duše stvorenia so svojím Stvoriteľom. Ak v duchu Ora et ars je modlitba v jej najširšom a najhlbšom ponímaní inšpiráciou umenia, platí aj naopak, že skutočné umenie sa stáva modlitbou, miestom stretnutia človeka s Bohom a umelec sa stáva nástrojom v rukách Božích a zároveň sprostredkovateľom tohto jedinečného zážitku stretnutia sa umelca so svojím Majstrom.

HEDr. Ľuboslav Hromják, PhD

Autor je rímskokatolícky kňaz,
cirkevný historik a vysokoškolský pedagóg,
znalec sakrálneho umenia.

RealLiTa

TADEUSZ KOSELA: Cyklus Kristove nohy I, II, III, autorská technika, metal, plátno, 3 x (100 x 80) cm, 2018

K

ed' sme na konci sympoziálneho týždňa robili prvú pracovnú bilanciu, čo bolo o to zložitejšie, že diela autorov sa zo dňa na deň metamorfovali, takže bolo ťažké odhadnúť, kde to všetko skončí a kedy sa tá energia výnimočného miesta a skvelých ľudí zastaví, ako mám vo zvyku, uviedol som pracovnú vernisáž skvelou rozprávkou Daniela Heviera o svätom Vincentovi. Píše sa v nej, že tento muž s ryšavými vlasmi nedokázal namaľovať nič poriadne

a už vôbec nie anjelov, madony ani vojvodov, dokonca ani oblečené či nahé dievčatá. Všetko toto zatienil oheň v duši a havrany horiace na pozadí kobaltovo modrej oblohy. Ten hluk vo Vincentovej duši sa nedal vydržať, preto muselo dôjsť k nešťastnému riešeniu s uchom. Tu som rozprávku prerušil, aby som sa k nej na konci ešte vrátil a dal tak našim sympoziálnym snahám širší a najmä hlbší rámec.

Kdesi som čítal alebo počul taký úsmevný bonmot o umelcoch, že každý by chcel byť van Goghom, ale ucho aby si odrezal niekto iný. Ako uvidíme, ten príbeh s vizionármi je zložitejší. Nateraz nech nám postačí vedomie, že aj naše sympóziu, hostina ducha, očí, snenia a blízkosti predstavuje spôsob, ako krotiť rámus v duši v tichu tvorby na posvätných miestach. Ako nevpustiť dovnútra dotieravý akustický smog a aspoň trochu poľudštiť globalizáciu ľahostajnosti, pred ktorou vytrvale varuje pápež František.

Priznám sa, čím dlhšie sa ako kurátor venujem sympóziu, tým viac narážam na interpretačné krajnosti – na jednej strane je to mentálny monizmus, teda akési odvážne predstieranie, že odborne viem *všetko o ničom* alebo o jednom (napríklad o výtvarnom umení), na strane druhej hrozí kognitívna promiskuita, teda imitácia poznania *ničoho o všetkom*. Ani cesta fahidiotizmu ani cesta pyšnej vševedúcnosti neprinášajú jagavé výsledky. A tak sa vždy snažim o kompromis medzi exaktnosťou a srdcom, vlastne o chvenie medzi nimi, ktoré je jedinou pevnosťou a pohyblivou istotou tvárou v tvár burácajúceho Božiemu mlčaniu.

Dovoľte mi, aby som s touto krehkou muníciou povedal pár všeobecných a potom aj konkrétnych slov o umelcoch, ktorých srdečne prichýlila skalanská fara a jej premodlené pútnické miesta. To je pečať, ktorá sa nedá zaprieť, aj keď sympóziu je navyše aj priestor osobných stretnutí, rozhovorov, pochybností, hľadání, spoločného stolovania, realaxácie, sebaapremáhania a, áno, aj stíšenia. Aj modlitby, ak sa dohodneme, že okrem zložených rúk a ustálených verbálnych formuliek sa dá komunikovať s tým, čo nás presahuje, aj obrazom, líniou, plochou, farbou, svetlom, tvarom, kontrastom, modeláciou, kompozíciou či rytmom.

Ako pripomínam každý sympoziálny rok, naše podujatie nikdy nemalo apodiktické zadanie v téme, aj keď sa

predpokladá, že až materiálne prítomná spiritualita miesta a hagiografických dejov sa zrejme v dielach objaví. Ikonograficky sa to prejavuje predovšetkým v **krajinárskych a vedutových prístupoch** (obrazy diecéznej svätyně na Malej Skalke, benediktínsky kláštor zasadený v lese nad Váhom, tajomná jaskyňa so stopami pustovníkov alebo širší región Trenčianskeho kraja s historickými či sakrálnymi dominantami). Druhou sugesciou, ktorej sa nedá vyhnúť, je **stredoveká legenda** mnícha a neskôr pécskeho biskupa Maurusa, z ktorej sa dozvedáme o podobe mníšskej askézy, poddenej ešte od čias púštnych otcov, ale aj o peripetiách životného martýria sv. Andreja-Svorada a potom aj sv. Beňadika, ktorí patria k duchovným perlám nášho kraja aj Nitrianskej diecézy. Keď hovoríme o legendovej inšpirácii, v dnešnom súbore sa ešte objavuje sv. Sebastián, rímsky pretoriánsky vojak, ktorého bičujú šipy lukostrelcov, keď sa za čias rímskeho cisára Diokleciána prezradí jeho kresťanská identita. Tretí ikonografický alebo motívický okruh predstavujú výtvarné riešenia opreté o **biblickú, najmä novozákonnú, kristologickú alebo mariánsku tradíciu**. Pravda, väčšine autorov nejde o prvoplánovú ilustráciu katechézy, ale o **významový presah smerom k univerzálnej existenciálnej situácii človeka** v chaose postmoderného a postfaktického sveta s tekutou relativizáciou toho, čo kedysi bolo absolútne. Zmätenie jazykov, odcudzenie napriek digitálnej komunikačnej blízkosti, zastieranie alebo posúvanie hraníc prirodzeného zákona pod rúškom nových ľudskoprávných variantov, radosť z kultúry života a sebaťaždný kult priemyselnej smrti – aj takéto mravné a filozofické významy sa dajú nájsť v tohoročnej výtvarnej úrode. Časť nášho súboru sa venuje téme **obrazovosti, usporiadania, tvorby ako objektu a procesu**, ktorý má hodnotu aj mimo rámec konvenčných veristických rekvizít. Mám teraz, samozrejme, na mysli abstraktnejšie alebo – ak chcete – nepredmetné kreácie, ktoré spredmetňujú energiu a dynamiku tvoriteľského gesta.

Ak by sme mali určiť nejaký základný algoritmus formálnej prezentácie, tak by osciloval medzi **naráciou a kreáciou**, medzi vyprávaním a vytváraním. Pravdaže, ani jeden z týchto štruktúrnych a myšlienkových prístupov nie je menejcenný, je ale pravda – napokon ju kedysi v 30. rokoch 20. storočia tak aj formulovali Ľudovít Fulla a Mikuláš Galanda, že obraz, socha, vizuálna expresia majú svoju zákonitosť, ktorá sa nedá zredukovať na jednoduchý odraz objektívnej reality. Je to podobne ako s hudbou, ktorú najlepšie môžeme definovať ako organizáciu zvuku.

Predpokladám, že viacerí z výtvarníkov sa v tejto obsahovej a formálnej anamnéze aspoň čiastočne našli. Aby som však bol aj adresnejší, dovoľím si pár slov ku každému zvlášť. Poradie je však náhodné a v nijakom prípade nechce byť výrazom hodnotovej hierarchie.

To, čo počas intenzívnych tvorivých dní na Skalke namaľovala **Andrea Spišáková** zo Sabinova, som označil ako konvenčnejší pól maľby, nakoľko autorka riešila predovšetkým krajinársku a vedutovú sugesciu benediktínskeho kláštora (aj s vyzývaním imaginárnych podobizní pustovníkov). Tému polarizovala atmosférou slnečného dňa a magickej noci, čo ovplyvnilo aj farebnú orchestráciu. Ja osobne umelcov z východu (kde vraj nič nie je) vnímam ako jedinečných tlmočníkov oduševnenej spirituality, kto-

PhDr. **Marián Kvasnička**, kurátor Medzinárodného výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS – SKALKA

rá komplementarizuje západnú racionalitu (a neraz aj nadutú pýchu). V autorkinej tvorbe sa toto duchovné chvenie zrkadlí v poetickej, no pevnej obrazovej forme, aj v senzualnom rozostrení, ktoré zmäkčuje ostré hrany vizuálnej reality.

Zaujímavý je kreatívny prístup **Radky Šidlovej**, ktorá dilemu nápodoby a odrazovosti posvätného priestoru riešila naozaj originálnym spôsobom. Ako podklad, svedectvo vekov, morfológického tvárnenia pútnických miest využila veľký fragment topografickej mapy aj s lineárnou kartografiou vrásnenia, do ktorého premietla dlhé tieňe pustovníckych postáv. Inokedy si poslúžila strohým archi-

JAROSLAV KWECLICH: Kaplička, akryl, metal, plátno, 100 x 80 cm, 2018

tektonickým pôdorysom kláštora s projekciou neogotických kriviek z okien jaskynnej kaplnky alebo s prútkom divjej ruže, ktorej trne voľne asociujú asketickú sebatryzeň protagonistov Maurovej legendy. Každopádne, to spojenie dvoch zdanlivo nesúrodých svetov pôsobí veľmi prirodzene a výtvarne čisto.

Známa ostravská výtvarníčka **Danuše Markovová** počas sympoziálneho týždňa vytvorila štvordielny obrazový cyklus, inšpirovaný jednak prírodou v okolí pútnického miesta, ale aj lyrickou imagináciou, ktorá ju bytostne charakterizuje. Pravda, nejde o nejaký dokumentárny miestopis, ale o mäkký, poddajný výraz, ktorý ťaží z možností luminizmu (práca so svetlom), s impresívnym vnímaním neohraničených farebných šelestov, ktoré v atmosfére pôsobia až scénicky. Skôr než krajinársky celok prevláda empatický vhlad do fragmentárnych štruktúr vegetácie či skalných stien. Aby sa obrazy celkom nestratili vo svojej éterickej povahe, autorka do lyriky obrazu vnaša aj jednotiaci lineárny prvok vertikály a horizontály, ktoré môžu znamenať, že Božie diela sú nádherne prepojené a že s nimi súvisíme v ambíciách života a i v pohľade na večné nebo.

Stálicou a oživujúcim duchom sympózia je od prvých ročníkov **Josef Vydrnák**, vizuálny vyprávač a zároveň výmyselný vytvárač (ak sa môžem voľne vrátiť k paradigme, ktorú som spomínal vo všeobecnej časti). Jeho madonky sú takpovediac erbom veľkej časti jeho tvorby, aj keď majú ďaleko od sladkých gypsových kreácií z púti. Práve v minimalisticky ohnutej linke zachytáva materský úklon, maximu ochrany života. Z tohto rodu sú aj madonky eremitov či pútnikov (tu aj s úsmevným motívom bicykla pod kláštorou stenou). Vydrnák však v tomto roku prezentoval aj veľkú štúdiu Sv. rodiny ako ideu zamýšľanú do sakrálneho architektonického priestoru. Táto funkcia si vyžaduje iný prístup, menej modelačný a viac dekoratívny – v dvoch rovnocenných systémoch: kresbovom a koloristickom. Ich vzťah však nie je ilustratívny, ale pocitový a výtvarne ľahký. Podobne to dokladá kompozícia s pustovníkmi, kde do ich figúr autor ešte premieta typickú typografiku ich mien. Josef Vydrnák aj písmo totiž vníma ako ohromnú inšpiráciu výtvarnosti. Pri tom nezabudnime ani ďalšiu poučku o Jozefovej tvorbe: kým iní pracujú zväčša s jednou imagináciou, predstavou a vnemom, on do obrazu pozýva celý komplex predstáv a akcesorických významov tohto vnemu. Je to kúzelné a spontánne hravé.

S letristickými motívmi (s písmami dvoch slov – ORA, ARS) pracoval **Pavol Rusko** na celkom inej báze, ako je hagiografické či krajinárske kliše. Tento výnimočný autor a pedagóg z Ružomberka dlhý čas pracuje s prvkami nepredmetnej reality alebo – ak chcete – abstrakcie. Nejde však o nejaké náhodné vizuálne hračkárnenie. Jeho tvorba aj pri minime veristických reálií vykazuje značnú iluzivnosť, pracuje so svetlom, s priestorovou perspektívou, koloristickými bludiskami, s netušenými priestormi za geometrickými priezormi, s princípom zrkadlovej reflexie, s jemne nuansovanými valérmi zvoleného farebného spektra. V dvojkompozícii, ktorú autor vytvoril na Skalke, objavujeme vertikálny rytmus blankytnej nebeskej dážďavy (Boh) s horizontálnym zeleným rastrom nášho pobývania na zemi a obcovania (utváranie obce – Tatarka) medzi ľuďmi. V oboch týchto svižných a pozitívnych zostavách potom

tajomne zažiarí skrytý význam písma. Navyše, takéto maliarske stvoriteľstvo podľa mňa zrkadlí aj obdiv k rytmom, energiám, poriadku, k zákonitostiam a evolučnému vzomahu Stvorenia a jeho demiurga.

S Ružomberkom úzko súvisí aj tvorba **Jozefa Matušku**, ktorý pracuje ako galerijný pedagóg v Galérii Ludovíta Fullu. Tento fullovský imprinting (vpečatenie) sa nedá v jeho tvorbe poprieť. Dotýka sa organizácie emancipovaných tvarov, práce s líniou ako suverénnym prvkom kompozície, ale premieta sa aj do koloristickej koncentrácie jadra obrazu na skrumáž červéných a žltých plôch v expresívnom dávkovaní. Ikonografia autorových diel, vytvorených na sympóziu, však viac než fullovský modus sleduje legendovú líniu k pustovníkom zo Skalky, a v druhom prípade reflexiu sakrálnej vzťahovej väzby (pieta). Bolo zaujímavé sledovať, ako autor pracuje. Na počiatku týždňa bolo zvláštne (trinitárne, svätotrojčné) rozlíšenie skalného brala (Otec), zbojníkmi zhodeneho Beňadika (Syn) a orla, ktorý letí nad miestom dávnej udalosti (Duch Svätý, nie holubica, ale dravý vták – veď Duch je sila!). Počas týždňa sa táto expresívna figurálna trojica disciplinovala, tvary autor potlačil až na samotnú materiálnu, symbolickú, znakovú podstatu bez rušivých vizuálnych barličiek, no kvôli naratívnej orientácii vytýčil v temnom priestore červené smerovky a kóty, ktoré utvárajú priestor a vzťahy. Obraznosť je teda jasná a dominantná, pritom príbeh drží pohromade.

Vo figurálnej bravúre a expresii je hmatateľný aj pátos obrazov dvoch čenstochovských profesorov, ktorí svojou návštevou poctili prítomný ročník nášho sympózia. **Jaroslav Kweclich** sa venoval doteraz málo explorovanej téme utrpenia sv. Sebastiana. Ide o ikonografiu, ktorá má pevné miesto v dejinách staršieho i novšieho európskeho umenia, nakoľko v prenesenom zmysle slova poukazuje na martyrske rozmer kresťanskej identity, ktorá aj dnes na mnohých miestach sveta krváca. Istým paradoxom Kweclichovej sebastiánovskej kreácie je dramatickosť aktu ostreľovania subtilného nahého tela lukostrelcami a akási dekadentne či secesne šarmantná farebnosť týranej mužskej figurácie. Masochistická „ľahkosť“ prijímania násilia (ako vzrušenia?) by isto vydala na hlbšiu psychoanalytickú štúdiu. Jaroslav Kweclich (najmä vedutovými kompozíciami s kaplnkou či kostolom) je aj dobrým dokladom, že ani emancipovaná obraznosť nesmie nikdy strácať kontakt s realitou a remeslom. Napokon treba spomenúť, že Jaroslav Kweclich aj so svojim kolegom **Tadeuszom Koselom** priniesli na Skalku aj nové výrazové médium maľby, totiž plátkové drahé kovy, ktoré tvoria (chcelo by sa povedať skoro byzantsky či ikonopisne) nekonečné abstraktné pozadie ich obrazov – na dôvažok sugerujú aj čosi z kovovosti, materiality utrpenia. Koselovi nechýba expresívna energia pri sugescii ukrižovaných nôh. Všimol som si to aj pri jeho staršej tvorbe, že prostredníctvom zástupnej symboliky *pars pro toto* dokáže vyjadriť energiu celku viac, než keby ju celostne artikuloval. Kristove nohy práve svojou muskulárnou fragmentárnosťou stelesňujú hrôzu ukrižovania silnejšie ako hysterická mimika trýzne. Kovové pozadie evokuje chlad, odstup a možno aj materiú križovania (klince).

Žilinská výtvarníčka **Daniela Krajčová** je výtvarne zdatná prinajmenšom v troch výtvarných disciplínach: voľná komorná maľba, monumentálne realizácie

pre architektúru a v neposlednom rade plastické, sochárske prezentácie. Spoločným menovateľom všetkých jej tvorivých múz je premýšľavosť, hravosť a filigránska práca s výtvarnými materiálmi. V tomto roku sympózia sa podujala na figurálnu sochársku prezentáciu, aj keď nie je jasne definovaná skulptúrnym či modelačným prístupom. Ako inak si vysvetliť jej figurálny sochársky diptych *Osvietenie*, ak nie bezchybným extrapolovaním keramickej anatómie a „drotársky“ jemného tkaniva v partiách stojacej a sediacej figúry?! Význam oboch priestorových kompozícií môžeme čítať aj zápas alebo synergiu dvoch princípov: hmotnosti, materiality, ak chcete telesnosti – na jednej strane, a transparentnosti, odlahčenia, otvorenosti na strane druhej. Každopádne, jej „paňákom“ (ak môžem citovať zvečnelého Olbrama Zoubka) nechýba insitná ľahkosť, úsmev z narovnania

JOZEF VYDRNÁK: Anjel strážny, olej, plátno, 70 x 50 cm, 2018

človeka, ono vzácné „heuréka“, konečne som sa uvoľnil a je to fantastický pocit. Nebojte sa, ako vravieval sv. Ján Pavol II. Navyše sa mi nevdojak vybavujú niektoré verše Apollinairovho Pásmo, kde porovnáva podávanie hostie so vzletom lietadla a chrámy s hangármi.

Keď hovorím o hravosti ako dôležitom estetickom princípe (porovnaj J. Huizinga: *Homo ludens*), vybavuje sa mi aj spomienka na stretnutie s **Ivou Štrbovou-Jarošovou** pod skalnou stenou kláštora pri vstupe do jaskyne, kde bol počas celého týždňa rozložený jej prírodný ateliér. Bavili sme sa o všetkom možnom: o tom, ako kapitalizmus potre-

buje permanentné kalkulačky, a necíti si ticho, tvorbu, kreativitu, ak sa nevedia kapitalizovať. Rozprávali sme sa o babylonskom zmätení jazykov, o digitálnej demencii a citovo anestetickéj dobe, ktorá zabíja svoje ratolesti aj budúcnosť. To všetko sú témy, ktoré autorka materializovala počas veľmi sústredenej práce v objatí skalských hôr. Ak by ste v tom však hľadali niečo moralizujúce či mentorské, boli by ste na zlej stope. Autorka nenosí plagáty s ošúchanými heslami, ale svojou imagináciou, opretou o kontempláciu, meditáciu a modlitbu, hľadá a nachádza tep spirituality, ktorá sa nedá nahmatať v davoch čoraz smutnejších veľkomiest. Povedal som, že Iva Štrbová-Jarošová je prírodný úkaz, a nemal som na mysli nič exotické či extrémne: úkaz v zmysle sústavnej otvorenosti na vanutie Ducha a absolútnu pohotovosť všetky tie šepkania zhmotniť na plátno, arch papiera či morené drevené dosky. Byť jednoducho naplno na mieste záračných dejov a prizvať za svedkov aj skaly a múry (ich odtlačky v kompozíciách), ktoré hovoria aj tam, kde pohodlní mlčia.

Veľkým obohatením každoročného sympózia na Skalke pri Trenčíne bývajú sochári. Je ich štatisticky menej ako maliarov a majú aj tú nevýhodu, že kým akryl maliarov pomerne rýchlo schne, cesta k sochárskemu tvaru v definitívnom materiáli býva oveľa zložitejšia. **Dominik Monček** sa na tieto limity pripravil, pretože svoju sochu *Posol ticha* začal tvoriť, zvärať a tvárniť ešte pred sympóziom. Potom pridal aj typicky sochárske kresby, kde je motív stíšeného človeka s prstom na ústach zmnožený a umocnený. Pri Mončekovej tvorbe je užitočné pracovať s širším časovým kontextom, lebo jeho plastické projekcie sú aj veľmi silným (až mučivým) obrazom jeho života, trápeného tela a nevzdávajúcej sa duše. Kým v minulosti sme videli kajúcnika, ktorý sa v kľaku znižuje pred majestátnym nebies, teraz sledujeme pozvoľne, skromné a rovnako pokorné narovnanie. Duchovná stabilita sa manifestuje aj zvláštnym kontrastom nôh: že teraz už, Pane, hádam... Dôležité je však najmä to gesto ruky na ústach, upozorňujúce, že vstupujeme do trezorov ticha, lebo ticho je v čase všeobecného blahobytu a besu, v čase verbálnej konjunktúry, nekrytej významom, v čase devalvácie slova ako komunikačného prostriedku naozajstným bohatstvom. Dominik skúma práve tento rozmer komunikácie: kedy sa ticho stáva dorozumením a poznaním. Trňová koruna, ktorú osadil na uzol mramorového kríža, nepripomína iba bolesť, biedu a trápenie, ale aj slnko nádeje a dokonca aj hniezdo, z ktorého sme vyleteli a do ktorého sa, s Božou pomocou, vrátíme. Výnimočný človek, umelec, vizionár!

Popri všetkých tu zastúpených umeleckých polohách, tvaroch, hľadaniach, výtvarných druhoch, žánroch a technikách si zvlášť vážim aj tvorcov tkanej či netkanej tapisérie a tvorby v textíle či iných atypických materiáloch. Kým art-protis alebo arttex sú textilným zhmotnením výtvarnej či maliarskej predstavy, textil ako sochársky, reliéfny alebo konceptuálny materiál predstavuje (podobne ako hudba) kvintesenciu nepredmetnej, no o to intenzívnejšej imaginácie. Rád by som v tejto významovej radiácii spomenul aj tvorivé kontinuum od Jany Zaujecovej až k Eve Olexíkovej, ktoré sa sympózia zúčastnili v minulosti. Dobré to potvrdzujú aj netkané textilné kompozície **Evy Kulhánkovej**, ktorú síce zmieňujem až na poslednom mieste, no s veľkou

úctou najmä kvôli čistej emanácii duchovnosti, ktorá už nepotrebuje protézy katechetickéj či hagiografickej funkcie. Jej reliéf Rúcho pracuje s rytmom štylizovaných jazykov, ktoré sú polarizované v kontrapunkte čiernej a bielej. Podobne aj jej vertikálne textilné stély s perforáciami sú ako pamäť človeka a času: čo bolelo, vybielime, zatemníme, čo tešilo, bude nám svietiť na cestu aj v tmách. Jedno i druhé nás však celkom jasne povoláva k rastu. Vysoká miera abstrakcie nie je prekážkou, naopak návodom na takúto (alebo aj inú) konkretizáciu.

Ak sme začínali Hevierovou rozprávkou o prototypu umelca, ktorý víziu považoval za najsilnejšiu stránku ľudskej výtvarnej exprese a sebavyjadrenia, azda bude múdre jeho príbeh dokončiť. No teraz už slovami básnika, maliara a hudobníka Dana Heviera, ktorý tiež patrí k veľmi kreatívnym účastníkom nedávnych sympoziálnych ročníkov.

Vincent bol maliar. Teda maliar ako maliar. Za celý svoj život predal iba dva obrazy. Žalostne málo na maliara. A tak sa jedného dňa pobral. Postavil sa tvárou tvár oblohe a pýtal sa: Pane, som naozaj taký babrák ako si všetci myslia? Hm. Ozvalo sa hlboké ticho, pretože ticho je rečou Boha. To sa ukáže. Poď mi vymalovať nebo. Z času na čas mi sem niekto z maliarov príde, samí dobrí majstri – Frans Hals, aj ten, ktorého volali Caravaggio, majster Hieronymus, Sandro Botticelli... Niektorých som iba kvôli tomu povolal do neba, aj keby si zaslúžili pobyt niekde inde. Mám už vymalované, ale nebeské priestory sú nekonečné a ani maliari všetkých čias nestačia na tú prácu. Vincent povedal: Ale keď ja už nemám ani kúsok farby, ani na jeden ťah štetcom... To nič, povedal láskavo Boh. U mňa je farby nadostač, Vincentko! Môžeš si vybrať farbu hviezd, farbu noci, farbu anjelských krídel, farbu ohňa, farbu oblohy... Aj žltú máš? dychtivo sa spýtal Vincent. Predsa len to bol prostáček a Bohu prostoducho tykal. A tak Vincent vošiel do neba. Tu na zemi dlho nik nezbadal, že chýba. Ale potom si ľudia našho spomenuli a pýtali sa: Nevideli ste Vincenta, toho blázna a maliara? Ktovie, kde je teraz.

A Vincent maľuje nebo. Nevie maľovať ani Madony, ani anjelov, a tak maľuje na steny neba svoje slnečnice a havrany a oblaky a zhovievavý Pán ho príde občas pozrieť a mlčí: Dobre, Vincentko, dobre môj, len to tu poriadne rozpál! Veď nebo je miesto, kde býva láska a láska nesmie byť vychladnutá a studená ako popol!

Som rád, že aj jedenásty ročník sympózia *Ora et Ars* na Skalke pri Trenčíne – v maľbách, sochách, textíliách, ale aj v mimoriadne silnom účinku básnických slov – to rozpálil, ako sa patrí a ako sluší Láске.

PhDr. Marián Kvasnička

KuRáToR

Ján Turan

Ján Turan

Citový dejepis básnikovej duše

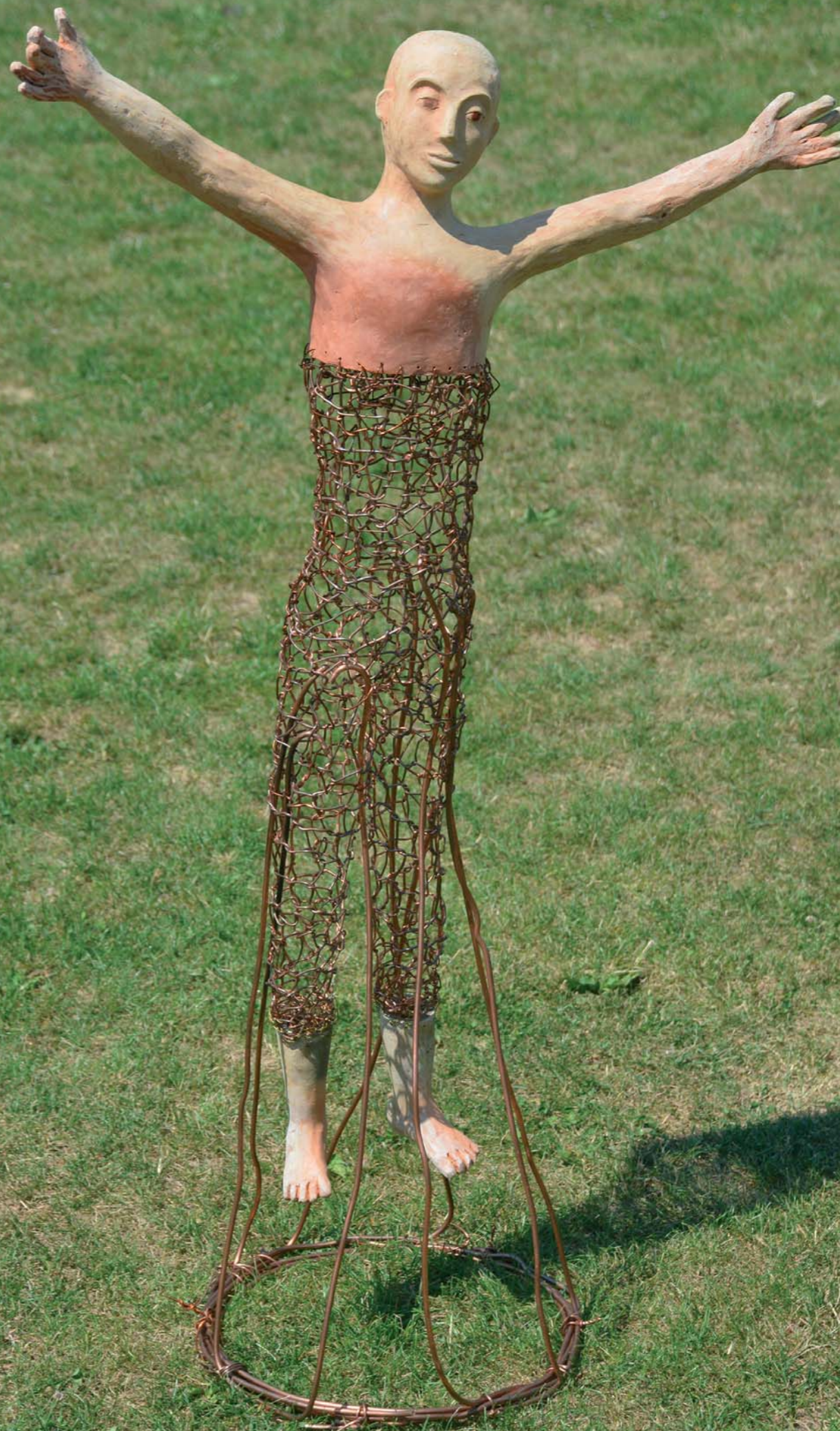
ento výber z poézie **Viliama Turčányho** je len drobným úlomkom z obrovského monolitu básnického diela, ktorý básnik talent vršil a vztyčoval do najvyšších výšin plných sedem desaťročí. Hoci s Turčányho poéziou som sa zoznamoval od publikovania jeho juvenílií v časopisoch katolíckej mládeže Plameň a Jas už v rokoch 1946-48 ako chlapec /a v roku 1948 ako šestnásťročný som stihol debutovať v poslednom, októbrom čísle Plameňa pred jeho zrušením komunistickým režimom/, stál som pred úlohou urobiť výber v rozsahu 10 strán bezradný. Čítajúc a listujúc v desiatich Turčányho knihách zajasal som pri drobnej osemriadkovej básni V okraje jarkov, ktorá dala názov aj rovnomennej knihe z roku 2000. Možno ju označiť za erbové číslo všetkých názvov Turčányho kníh s palindromom. Je to báseň o krste zrodu našej krajiny, je to národný krst zrodu Slovákov, krst zrodu našich duchovných kresťanských tradícií aj krst slovenského života, ako ho básnikova duša od malička vnímala a precítovala vo svojej rodine, vo svojej rodnej dedine Suchá nad Parnou. Múdry a bystrý Ľubomír Feldek ju v doslove ku knihe Až do najďalších končín... právom povýšil a prekrstil na Suchú nad Parnasom. Dodajme, že takou inšpiratívnou a inšpirujúcou bola aj pre Turčányho rodákov, troch bratov Hečkovcov.

Tie jarky slovenských dedín, do ktorých „kládli sme si nohy“, boli naším krstom v Jordáne. Od tejto básnikovej metafory bol už len krôčik k nápadu komponovať výber ako citový dejepis Slovenska, jeho kresťanského života, prezentovaného láskavými generačnými vzťahmi života básnikovej rodiny. Ale v tej najväčšej miere aj citovým dejepisom básnikovho života, jeho duchovna, ba aj privátneho životného údela básnika, „ktorý vie, čo je ľudská radosť a ľudská družnosť, tak ako vie, na koľko spôsobov môže osud pripraviť človekovi samotu, tú dobrú i tú zlú“. /Milan Rúfus v doslove ku knihe Viliama Turčányho Zrkadlová sieň./ Vďaka tej dobrej samote náš trojdomý jubilant zasvätil dar svojho ducha trom oblastiam: básnictvu, literárnej vede a prekladateľstvu. Každá z týchto Turčányho tvorivých domén patrí k vrcholom slovenskej kultúry a literatúry ocenenej doma i v zahraničí tými najvyššími národnými vyznamenaniami.

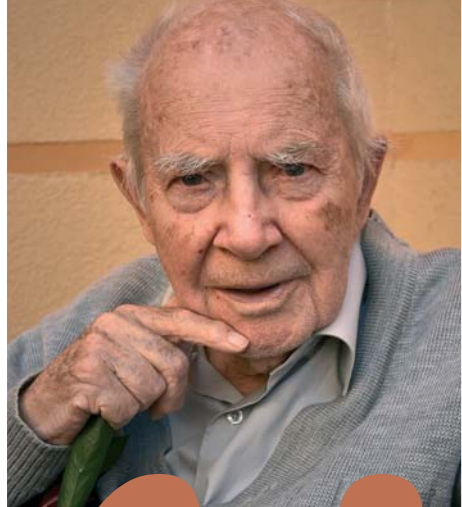
Turčányho ľudský aj básnický subjekt i tú zlú samotu prijal s pokorou ako posvätný dar života. Dôkazom toho sú mnohé motívy a verše z básní tohto výberu. A tak sa citový dejepis básnikovej duše stáva aj dejepisom nášho srdca.

Básne sú z kníh *Jarky v kraji* [1957], *V toku* [1965], *U kotvy* [1972], *Aj most som ja* [1977], *Srdce, Dr. Sc.* [1987], *Až do najďalších končín zvonili mi tie mená: Suchá, Zvončín*, [1988], *Zrkadlová sieň* [1988], *Rada a dar* [1995], *V okraje jarkov* [2000], *Prsteň* [2007].

DANIELA KRAJČOVÁ: Osvietenie, keramika, medený drôt, výška 95 cm, 2018

Viliam Turčány

ýber z poézie Viliama Turčányho

V okraje jarkov

kládli sme si nohy –
a bol to krst, krst v Jordáne?
Krajinu našu navštívili mnohí –
a že by práve horda nie?
No zas sa zdvihli veže do oblohy
a pod ňou duše, oddané
Tomu, kto hlásal: V modlitbe i v pote
tváre ľud krstiť, vyučovať podte!

Spev o rodostrome

Tá čerešňa už nestojí,
čo spadli nám z nej dedko.
I kraj už leží v pokoji.
I všetko.

Dedko len fajku hľadali
hneď po tom čudnom páde.
I v nás žiaľ dymí pomaly.
I všade.

Pod úkol rebrík zložený
z čích rebier mi to vodi
pokušenie, čo zo ženy
sa rodí –
keď preč je rebrík dlhizný,
keď preč je už aj úkol?
Len pieseň o dedovizni
mi vnukol.
Keď ovocie sa červenie

už iba z cudzích stromov,
mňa predsa lístky sčerené
zvú domov.

Kraj krásny – ako čerešňa,
čo plody všetkým núka,
do náručia si berieš ma.
Ich vnuka.

Popevok

Zabudnúť na otca?
Veď z neho pochádzam!
Je sám? Je dôchodca.
Ja k nemu dochádzam.

Ale ak sám svoj čas
som míňal v sadoch ód,
kto ku mne príde raz,
až pôjdem na dôchod?

Niet synov, nieta dcér.
Len vás mám, pesničky.
Raz prídte navečer.
A potom navždycky.

Čeľaď

Možno,
možno už šípila
U milosrdných bratov v zime.
Ešte
akoby pripila
všetkým, prv než sa rozlúčime.

Ešte
akoby žičila,
nech nám i bez nej slnko svieti,
keď sa
v posteli vztýčila
a ako svoje vlastné deti
Gitku,
Štefka i s rodinou
sprevádzala – a pozrúc po mne,
ako
vedená vidinou
zhliadla i deti neprítomné,

nech sa,
nech sa len rozhojnia
na milosrdnú čeľaď obriu!
Potom
preriekla spokojná:
„Mám veľkú rodinu – a dobrú.“

Zas

Zas mame zabudol som na okuliare
a z moku zlatého zas trochu viac si ulial.
Zas ako bez tváre som míňal bulváre
a dákou cudzinou sa v sebe samom túlal.

Už zas sa rozplývam do neurčitých hmieľ,
od domu k domu.
Keby mi niekto ozaj rozumel –
rozumel by to komu?

Ak tichý chlapec

Ak tichý chlapec ani do dvadsiatky
pri kamarátoch svojich nestvrdne
a nevie každý úder vrátiť spiatky
a rozoznať hneď duše záľudné,

ak stoj čo stoj chce obísť všetky hádky
a zákruty, tie cesty osudné,
a milej nemá, má len kamarátky,
na ktoré predsa ťažko zabudne,

ak netrápi ho úbohosť a psota,
ak netopí sa v mori neistôt
a spokojný je, kam ho iní sotia,
s všetkým sa zmieri, všetko mu je vhod –
čo mohol mať ten chudák zo života?
A ešte horšie: čo má pre život!

Z vojenčiny

Akoby zašla pre chleba a pre soľ,
v komôrke kdesi podela sa mať.
Dva roky prešli, jak by bičom plesol:
bolo si prečo oči utierať.

Otec zas skočil do pivnice k súdku,
mladunké víno zažblnkalo v ňom.
Sem schádzal denne aspoň na minútku
porozprávať sa v duchu so synom.

Po stenách blúdil s dušou neprítomnou
a víno dobré dalo sa s ním v let:
ja som bol tu – tam oni boli so mnou
za celú dobu zvríených dvoch liet.

Na malý lístok

Na malý lístok, na útržok
písala jeseň osud slúžok.

Rozviatech vetrom do miest, do ciest,
do tvrdej borby o chlieb, o česť.

Šípkové kríčky po chotári
nekvitli tak jak ony zjari,

bôľnejšie vietor nezastene,
jak ony lkali do jesene:

Zas jedna zlatka do uzlíčka
a jedna ruža dolu z líčka,

zas sukienka sa dáko kráti –
ach, odpusť, odpusť, milá mati!

Keď nad zemou plač mračien visí
keď jeseň viaže letopisy,

na okraj listov čiesi mená
traslavou rukou zaznamená.

Krstná mamenka (Anne P.)

I keď sa zdá, že neplesala
priam –
z jej očí niečo teplé sála
k nám!

A najmä to, čo konalo
jej dvoje rúk – čo kládlo do osúškov
či do čajička pre pár našich dúškov,
to všetko, všetko materinou dúškou

po celej izbe voňalo.
To v celom byte voňalo jak ONA.

To v celom bytí voňalo – i vonia.

Suchá nad Parnou

Čuli sme duše príbuzné,
tie skromné husle, nelakomé na kov,
z nich tichá hudba bez pohybu znie,
bez akýchkoľvek slákov.
Nechystajú si k prednesu
ani len slovo úvodné, nie vetu.
Znejú, že sú – že sú len, aké sú,
a vďaka im znie ešte hudba svetlu.

Možno je to tá poetka,
čo vyspievala vďaka starej mame.
I najmilšia, čo meno svoje tká
do výšivky a koktá v monograme.
Možno ten druh, čo nepovie
mi za hodinu ani jedno slovo –
ako ten dvor, čo plný črepov je
a má ho sceliť srdce básnikovo.

I drahá mať, čo slzy má,
no zamlčí „Už ožeň sa, môj synu!“
I dievčina, čo ďalej ľúbi ma,
hoci už vie, že ja – ja ľúbim inú.
I otec môj, čo v záhrade
ukladá hriadky ako riadky rýľom,
i dávni pevcí, čo rad po rade
zem pretvárali svojim krásnym štýlom.

Možno i ja, z ich úryvkov
berúc svoj tvar a k žitiu zdroje posíl,
zniem pre iných – a som tou výšivkou,
aby som vždy ich drahé mená nosil.

Náš dedko

Náš dedko boli u Majora
v Doline ruží vincúrom,
keď rod náš mal len kúsok dvora
a z nabíjanej hlíny dom
od Trnavy pri siedmej míli.

Nech planý rok nás nepomýli –
i keby hneď ich bolo viac!

To týka sa aj našich prác:
keď chýbajú nám nové sily,
Boh, s láskou k nám sa nakloniac,
nahradí nám rok v jednej chvíli.

Tato mi vravel, čo mu milý
môj dedenko raz hovorili:
„Né VINOHRAD,

lež VINAHRAD
ho volat má ten, do ho sadzí:
aj keď len ráz za sedem rokóv
zarodzí dobre vinohrad,
tí neúrody pres šesť rokóv
za jednu jaseň VINAHRADZÍ.“

Nech nič a nik nás nikdy nepomýli –
a najmä sám sa nepomýľ,
či držíš pero, lebo rýľ!

„Boha sa drž a svojích prác,
tak obsáhneš aj o moc vác:
Aj Boh, aj svet sa k tebe z lásku schýli“ – – –

jakby mi tato hovoril...

Do slovanského pamätníka /Emílii Pozdechovej./

Iskoni bie Slovo i Slovo bie u Boga i Bog⁷ bie Slovo
z Evanjelia sv. Jána*

*Evanjeliu svätému som Predslovom:
jako nám dávno sľubovali proroci,
prichádza Kristus zhromažďovať národy,
pretože svieta svetlom svetlu celému.
Konštantín Filozof, Proglas*

Či doma si, či v cudzom svete
nad tebou vždy je Boh.
Všade a vždy nech sú ti sväté
i mená týchto bratov dvoch:

CYRILOVO I METODOVO!
Vždy ucti si ich pamiatku!
Veď Oni sú to Božie Slovo
na samom našom počiatku.

Kiežby si každý v srdce vyryl
ich krásny spev! – A pod Proglas
pripojil ešte: „Svätý Cyril
i svätý Metod, chráňte nás!“

*7 = tvrdý jer, slabé „ú“

Blúdim s piesňou po svete

Túlam sa a spievam si,
nech svet očuje
farby aj ich nuansy,
všetko, čo tu je.

Oj, vy mušle bez perál,
neroznôtené!
Kde by ten kraj poberal
tvoje odtiene?

Bol by pôvab Toskány
toľkým pokladom –
byť... byť nepobozkaný
tvojím pohľadom?

I tá réva dozrieva
z jeho posunku.
Keď sa víno rozspieva
spieva o slnku.

Svieti slnko celý deň.
Slnku ďakujme.
Bez slnka sa ani len
zrnko neujme.

Blúdim s piesňou po svete,
nech svet očuje:
všetko vo mne dozreté
z tvojích očí je.

Z piesní žiakov záškolákov

PIPIŠKOVÁ ULICA
viac vež škola vábi.
„Štefko, je ci zimenka.
Dám ci taščé háby.

Pod len, pod len domenko,
pod, môj Štefko zlatý!“
Nevedel si, tato môj,
čo to babka dá ti.

Musel si dať habračky
dole, tato milý.
Potom spolu s dedenkem
po holom ťa bili.

Tak i mňa ste s mamou raz
častovali spolu.
Viem ja, prečo obaja
ľúbili sme školu.

Posledná, prosebná pieseň potulného pevca

Načo si zakrývať,
že nemoc vo mne hľodá?
Ešte ti zakývať,
krajina vínorodá,

ešte raz pripíť si,
ešte dať z bohom kraju –
tak ako pútnici,
čo sa už nevracajú.

Bože môj, Bože môj,
i keď som hrešil podnes,

prijmi ma na pokoj
a k sebe si ma odnes.

A pútnika si spas,
čo odberal sa nerád –
a musel celý čas
sa iba odoberať.

Pieseň prosebná

Mali ste meno anjela,
čo vyhnal predkov z raja,
a cez vás mne ho zosiela
a so zemou ho spája.

Raz jeho ústa zavelia
vstať z pozemského kraja
aj hriešnemu, čo za veľa
tiež voči vám sa kaja.

Kiež – blízky vám i po mene –
ten archanjel si spomenie,
keď na súd začne trubiť,

či bol som zlý – ak na chvíľu
anjelsky čistú, spanilú
krásu som vedel ľubiť.

OD TÝCH SOM MUSEL
S PRÁZDNYM NÁRUČÍM,
ktorých som ľúbil.
Toľko ráz z lásky k nemilujúcim
lásku som ubil,

že z miloty už nemá nemilý
ani len na lúč.
Koľko ráz som – tým, čo ma ľúbili –
odoprel náruč!

●
**ViLiaM
TuRčáNy**

DANUŠE MARKOVÁ: **Cyklus Prepojenie**, akryl, plátno, 4 x (70 x 50 cm), 2018

Rudolf Dobiáš

Veľká májová pobožnosť

bol máj, nie však lásky čas, ale čas amnestií, na ktoré sa väzni akéhokoľvek rangu a s akýmkoľvek paragrafom tešia celé mesiace, roky, ba desaťročia. Vracal som sa z takmer sedemročného pobytu v nápravno-výchovných zariadeniach, dvadsaťšesťročný chalan, ktorý sa ešte nestihol stať mužom, moje srdce nezostalo na vysočine, ako srdce Saroyanovo, ale bolo schované, ba pochované medzi nežne vyhladenými ploškými striebrosivými kamienkami na brehu Váhu. Vedel som, že tam niekde na mňa čakajú aj vysoké a ohybné jelše a vřby, podobajúce sa ženám v širokých sukniach, aj neuveriteľne veľké jalce a šťuky, ktoré vás pozorujú jedným okom, celkom ako bachári, nazerajúci cez kukátko do vašej cely. Odchádzal som z tábora, ktorý dovčera pripomínal cintorín za živa pochovaných ľudí, ale teraz sa podobal včeliemu úľu. Naozaj nastal čas rojenia a rojčenia, autobusy pristavené pred veliteľstvom tábora Vojna trpezlivo čakali na svojich pasažierov, tí sa však nevedeli i nevládali rozlúčiť s kamarátmi, priateľmi a druhmi, ktorých amnestia z nejasných dôvodov obišla. Dodnes vidím ich tváre, raster oplotenia ich robil väčšmi bezbrannými a viac vzdialenými. My, šťastnejší, sme si v napochytrých zariadených pojazdných predajniach kupovali obleky, bielizeň, ponožky, obuv. Všetko moje pôvodné oblečenie bolo nepoužiteľné, lebo som podrástol i zmocnel. Bol som prekvapený zistením, že od čias mojej neprítomnosti na trhoch márnosti, sa móda zmenila natoľko, že držiak v ruke hnedé ponožky so zeleným pásikovým vzorom, váhal som s ich obúvaním a v rozpakoch som sa obchodníka spýtal, či sa také teraz smú nosiť. Nechápavo pokrčil plecami. „Proč by se nesměli nosit?“ spýtal sa ma. Bol v mojich rokoch, ale akoby žil v nejakej inej krajine. Ja som si totiž pamätal boje, ktoré za čias mojej mladosti ideológovia socializmu zvädzali s pásikmi na ponožkách. Predstavovali nášlapné míny, ktoré mohli človeku kedykoľvek ublížiť. Taká hlúpa ideologická vojna to bola!

Bol teda máj roku 1960, marí sa mi, že bol pekný deň a pondelok a ja som sa pokúšal predstaviť si, ako to bude, keď o niekoľko – o desať, dvanásť? – hodín už budem doma, v dome, v ktorom som sa narodil, kde žili moji rodičia a brat, teraz už desaťročný. Nepodarilo sa mi to však, všetky moje predstavy akoby sa nevedeli zoskupiť do zmysluplnej podoby, boli ich veľa a každá bola iná, pripomínali naše humno, kde rástla tráva a stromy a záhony kvetov, každý iný a inak krásny. Ešte stále som nosil v pamäti vysoké trávy s pružnými driekmi, zlatisté a tuhé lupene záružlia, veľké biele hlávky margariet, dlhé trsy šfavela, vlčie maky, aj drobné nezábudky a potok, čistý a belasý ako oko dieťaťa, ktorý neuveriteľne pokojne, asi ako život spravodlivého človeka uplýval do nenávratna.

A niekde v podvedomí ako nepriznaná vina sa držali aj spomienky na dievčatá, ktoré som kedysi poznal a cítil k nim náklonnosť. Ich tváre sa v mojej pamäti topili ako sneh na jar, premieňali sa na tieň, žiadnu sa mi nepodarilo zrestaurovať natoľko, aby ma jej obraz zaujal. Vzápätí som si uvedomil, že väčšina z nich je už vydatá, majú deti a manželov, prečo by mali myslieť na mňa, strateného a zatracovaného mladíka, ktorý sa v skutočnosti ani nestihol stať mládencom. Toto uvedomenie si svojej reálnej situácie mi bolo takmer osudné. Mal som pocit, že som v sekunde zostarol o celé desaťročia. Cítil som, ako odniekiaľ z hlbiny môjho vedomia ako lochnesská obluda z jazera sa vynára, dvíha dohora únava, ktorá ma celkom ochromila. Nato mi pohľad padol na tváre priateľov, postávajúcich za drôtmi v priestore tábora a ja som sa zahanbil, lebo mysľou mi preleteli dni a noci, keď mi bolo ťažko a v bezmocnosti sa mi chcelo zomrieť. A teraz mi bolo, akoby som svojich priateľov odsúdil na smrť a obľiala ma hanba a hlava mi išla prasknúť od bolesti. Myslím, že som vtedy nebol ďaleko od šialenstva. Vtedy sa zrazu niekde nablízku ozval ženský smiech, pravdepodobne niektorej predavačke topánok bolo do smiechu, že si nevieme vybrať ani ponožky či viazanku a ja som sa začal vracat späť do života. Ako dávno som nepočul zasmiať sa nijaké dievča či ženu! Uvedomil som si, akú priepasť vo mne vyhlbili roky prežité medzi chlapmi. Nato bolesť ostrejšia ako šlahnutie bičom mi takmer preťala srdce. Nikdy predtým ani potom ma nič tak nebolelo, totiž na taký spôsob. Možno to bola bolesť duše i tela, spojených do neviditeľného blesku, mal som dokonca dojem, že vidím znamenie, ktoré vo mne vypálila a neskôr sa premenila na jazvu, aby sa z času na čas pripomínala inou bolesťou. Potom som začul štebot lastovičiek a pískanie vlaku niekde za kamennou haldou, na ktorej nejaký nešťastník

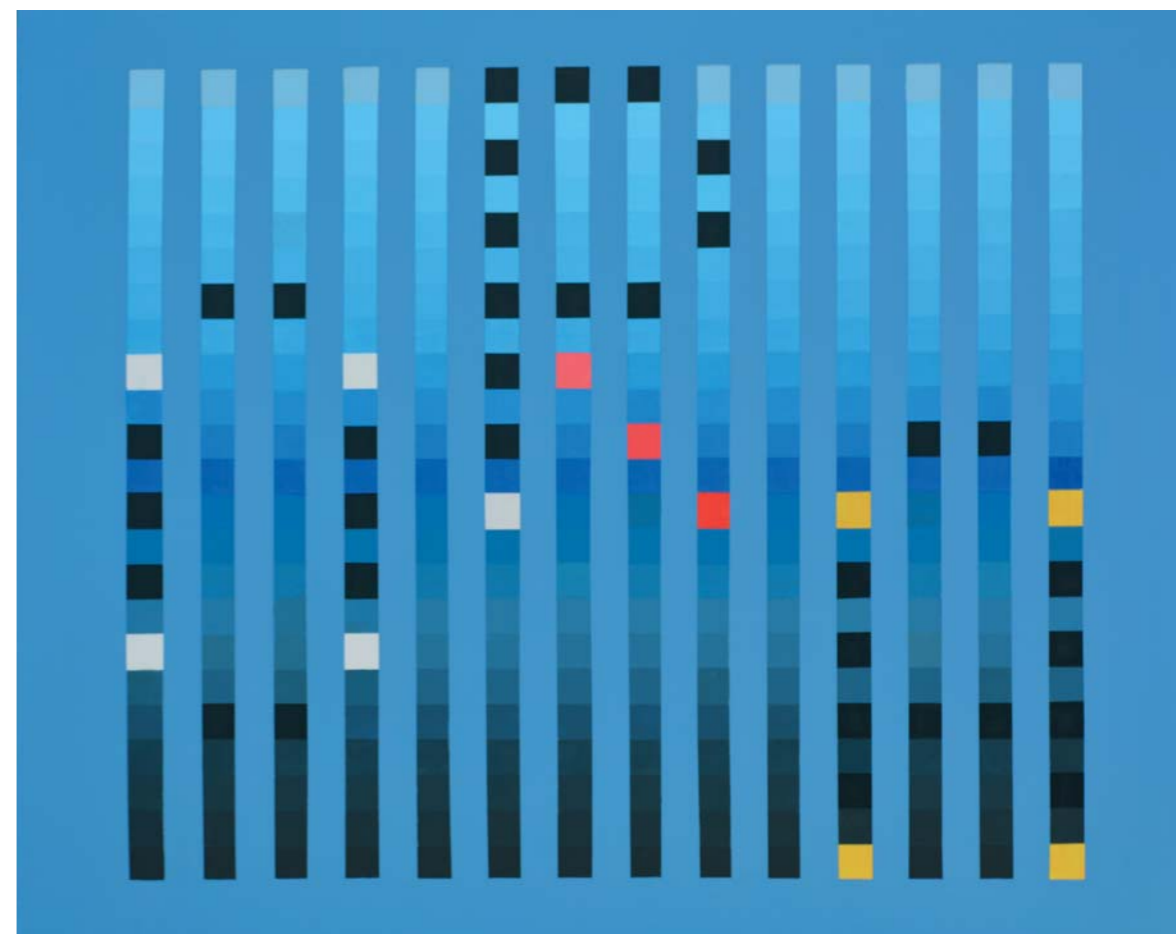
vyklápal z vozíka hlušinu. Kto je to? v duchu som rozmýšľal. Z komína táborovej kuchyne sa dymilo, spomenul som si na stávkku a hladovku, už nebudem hladovať, prebleslo mi myslou, ani nebudem musieť vstávať o pol piatej a fárať do bane. Zďaleka sa ku mne donieslo cenganie signalizačného zariadenia na šachte, pomyslel som si: ťažba beží aj bez nás, ktorí ideme domov, tento úžasný deň je vlastne celkom obyčajným dňom v živote miliónov ľudí. Už som bol zasa v obraze, uvidel som smejúcich sa, vzrušených priateľov a známych, niektorí sa však nesmiali, ani im nebolo veľmi do reči, boli tichí a hľadali si pod nohy, akoby zo znamení v prachu chceli vyčítať, čo ich doma čaká a neminie. Boli to ženatí muži, ktorí v skutočnosti už boli bez žien a otcami bez detí.

Obliekol som sa do nového odevu, a, neistý kvôli veľkosti svetlohnedého saka a bžových nohavíc a topánok, ktoré som si kúpil, s batohom starých handier pod pazuchou, vykročil som k autobusu. Pred ním nás naposledy spočítali, vyvolali po mene a my sme poslušne nastupovali do autobusa, ten sa po chvíli pohol, prešiel cez hlavnú bránu a zamieril k železničnej stanici. Panoráma čiernych ťažných veží, a šedočiernych hald sa nám čoskoro stratila z očí. Malá stanička bola o chvíľku plná vravy, veselia i mlčania, ktoré grimasou ľahostajnosti maskovalo smútok. Malá stanička dýchala a vrela, bzučala a škripala zubami, všetko bolo rozochvené, aj koľajnice sa chveli, hoci červený motorový vláčik sa približoval s najväčšou možnou ohľaduplnosťou. To počas návštevných nedelí, keď mamky a ženy si šetrili sily a slová na krátke chvíle stretnutia za širokými a dlhými stolmi v návštevnom baraku, stanica mlčky a ľahostajne pozorovala vystupujúcich z vlakov, a potom zasa počúvala ich tiché, ba kradmé kroky, po ktorých v štrku zostávali hlboké vlysy od nôh žien, obťažkaných novou bolesťou.

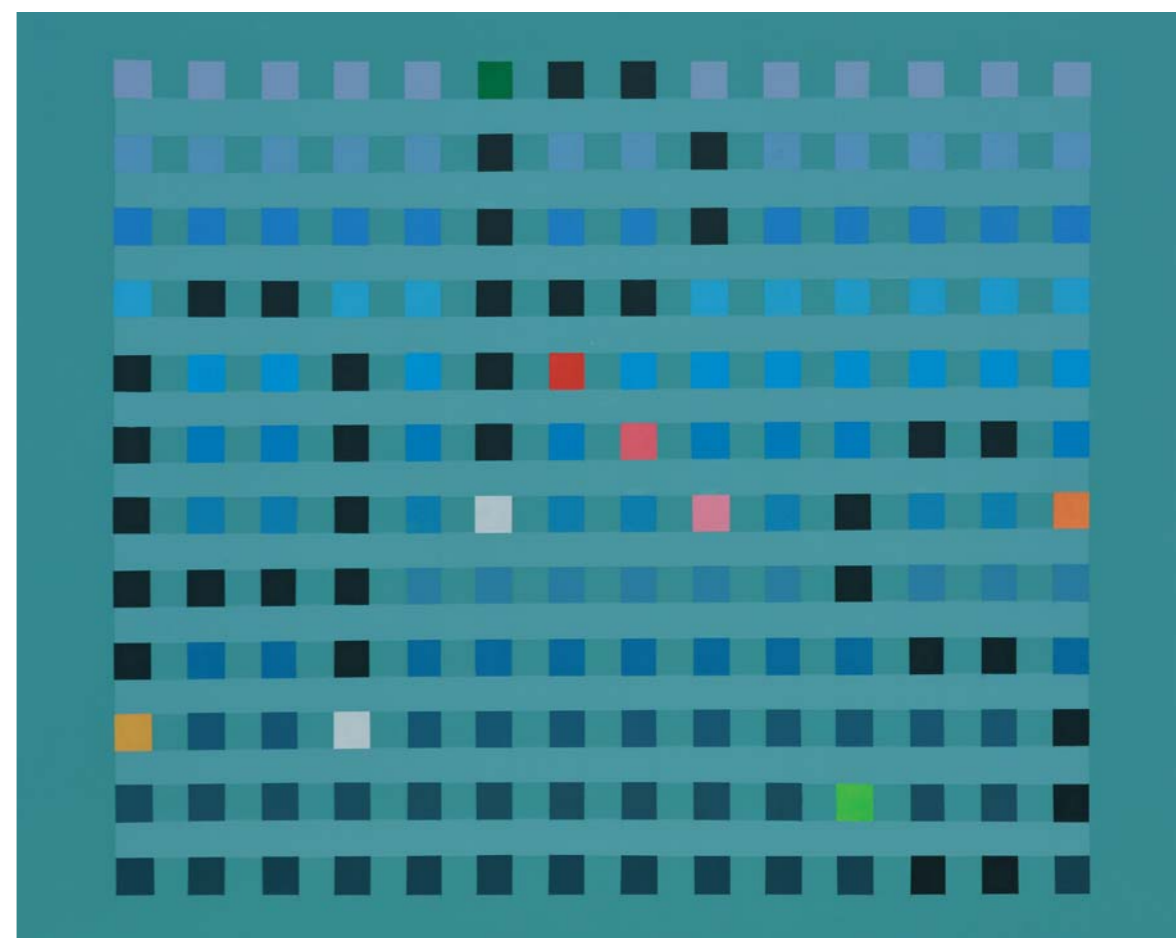
Tentoraz bolo na stanici málo žien, a všetky boli tunajšie, išli do okresného mesta. Vlaky nás o chvíľu aj tak ako fujak rozmetali na všetky svetové strany. Väčšia časť z nás mala namierené do Prahy. Tam som sa i ja zdržal niekoľko hodín s priateľmi. Mesto o nás nevedelo, nevedelo mu naša minulosť, nezáležalo mu ani na našej budúcnosti, tvárilo sa bezstarostne a fádne zároveň. Len rieka tieňmi pod nádhernými mostami nám signalizovala nepokoj budúcich dní. Neskoro večer som nasadol do rýchlika smer Hranice na Morave – Púchov. A niekde, už ani neviem kde, vagón zaplnili dievčatá a chlapci, osemnásť-devätnásť ročná mládež, členovia nejakého tanečného alebo speváckeho súboru. Neskôr som poznal, že sú to študenti zo Slovenska, celou cestou sa len smiali a spievali, niekto hral na harmonike, iný zase mal gitaru a brnkal na ňu a bolo medzi nimi jedno dievča a do toho som sa zamiloval, nie však na prvý pohľad, nevidel som ju totiž, len počul, jej hlas sa vznášal nad ostatnými ako Boží duch nad vodami, bol to nízko položený hlas, a predsa sa vypínal ponad ostatné, pokorne stúpala dohora a vnikala do vesmíru, objímal skaly a pohľádal srny na zelených pastviskách, a aj keď bol najtichší, tak silnel a keď zvučal ako medený kotol na nákovu, dvíhal zo zeme vietor a vyletel s ním ako bájnny vták, ktorý má hniezdo v lone hviezd. Všetky moje nemé piesne nasýtli sa tým hlasom, našli do rozpuku, moje jazvy sa zacelili, moje prsty pokrivila túžba po pohladení, slová môjho srdca ozvučil ten hlas, a vtedy som sa osmelil a rozhodol sa, že ich položím k nohám tej, čo ma vyvolala z hrobu.

Vlak však v skoro tej istej chvíli zastal, vagón sa premenil na mravenisko, vzápätí som pochopil, že vo všeobecnom hemžení nemám šancu na úspech. Čoskoro sa chodba i vagón vyprázdnil. Spev toho dievčaťa však vo mne zvučal aj naďalej, zurkotal ako potok, obmýval ma, očisťoval z nánosov špiny a blata. Pochopil som, že som bol účastníkom veľkej májovej pobožnosti. Bol máj, bol lásky čas.

RuDoLf Do BiÁš

PAVOL RUSKO: Ora, akryl, plátno, 100 x 80 cm, 2018

PAVOL RUSKO: Ars, akryl, plátno, 100 x 80 cm, 2018

LYDIE ROMANSKÁ

Lydie Romanská

(Výběr z knížky veršů **Prázdniny s Henrim**
Pavel Mervart 2007)

Henri! Henri!

nechává mne dlouho samotnou
ví že pavučiny rozpouštím
v malinové šťávě
neví jak se propadám za zrcadlo
že občas jako havíř po šichtě
přijdu k plotu
soused prostrčí veltlín
i včera když můj úpad ohlašoval
infarkt posledních veršů
viděl jablka dál nic a co by také
vrabci příkrmovali mladé gladioly
slunce řádilo
veltlín stoupal na nebesa
tím se zachraňuje každý
já také blátem v papučích
a tím co na zemi zbývá
po psech

Třicátý první červenec

uprázdnilo se
odpojena infúze s chřestem
krev duhově praská
když večer sčítám vteřiny
usazené za trám jako vlaštovky
a zjevená barokní křídla
našla se
na konci okluzní fronty
perla posledního pole růžence
shrábnu ji
dobrá bude v sektu

Netopýři

občas mě dostane chytrá řeč
příkop s mátou
první korektura malin
občas mě dostane chytrý verš
ráno se zavěsí v bání kostela
večer piští v mých vlasech
češu je a padají z nich netopýři

Z Kyjova

to není všechno
někdo je off
někoho slyším škuldit slovy
každý další zadržává
dýchají všichni
jen jeden mi oloupal pomeranč
chce se vézt po Dunaji
kotvit v moři
vadí mu když na hřbitově žertuji
užil si vedra ve vlaku
tak tak přežil
mluvila jsem na něj verši
zasloužil by

Císařský řez

vyhnout se řeči
mluví na mne všechno
sousedé
polévka Petra Krále
je to o uši
neodpovídám ani Lipské
vidíte dokonalou choreografii prázdna?
nepřinutí mě k slovu telefon
ani agentka v kupé
stojím o ticho
je to na nůž
běžnými cestami
neporodí už žádná

IVA JAROŠOVÁ-ŠTRBOVÁ: Motýlie krídla a pečate doby, frotáž, kolorovaná kresba, papír, 70 x 50 cm, 2018

Nádraží

je těžké mluvit se slepou
která tě kdysi viděla
jen běž a vymysli
něco jako počítání
jak jinak ženu umlčet
vyšachovat
zachovat při rozumu
mluv a nepořež si hrdlo
do kupé se pak nasoukáš
lépe než po průtrži
sedadlo zůstane suché
jenom do prázdna mávne

Tak káže Emerson

sbalím všechno své
vydám se
pronesu zástupem
s nezávislou vlídností
archu úmluvy
mezi sebou a mnou

Pohřmívá

stíhačky za horami
z bouřkových mraků omítka
můžeš se připojit
pozotvírat okna stažených souborů
postavit do pozoru odstavený kurzor
napružit klávesy
abecedu do palebného postoje
a pal!
takový militantní podvečer
pod okny se maskuje
v záhonu ostře vyzbrojených ředkviček
dovnitř domu míří slepými
vypínač vpravo
za srdečným pozdravem

Takový sen

za chvíli se uložím
pro nový sen
přistižena při nevěře
pro kterou se topí vdovy
jako kořata
tak takový sen

Hračky Henriho

teď už musím
vytrousila jsem všechny piliny

na omak prázdná
jdu mezi poplašené srny
odplavené břehy
zkusím čmeláka
oberu polního hraboše
slunce o knoflík ve zlatě
vrátím se s hlavou plnou trofejí
doma vypáčím sejf
s hračkami Henriho
je tam panna celá z meta fórů
umí se dlouho krásně smát

Bidýlko

vrabec si ustlal
v knoflíkové dírce plotu
pod mým oknem
ví že musíme zamykat
ví že kočky
nebojí se zkoušky sirén
kdo by se u mne bál
knoflíky nemá
kočky na něj nemohou
chtěl by spát
se mnou

Zastavte Henriho

zvládnout
když se pod tebou splaší
hřbet darovaného koně
uklidnit se
s povděkem vzít
obyčejnou šlamastyku
funérmarš z oken hospody
daňky mezi půllitry
krhavě se potácí chvíle
ty nebezpečně se vezeš
ovládnout dech výdech
mysli na želvy
v pšeničném poli zlátnou
dělej že nic
že bezpečně odbrzdilo
tvé srdce

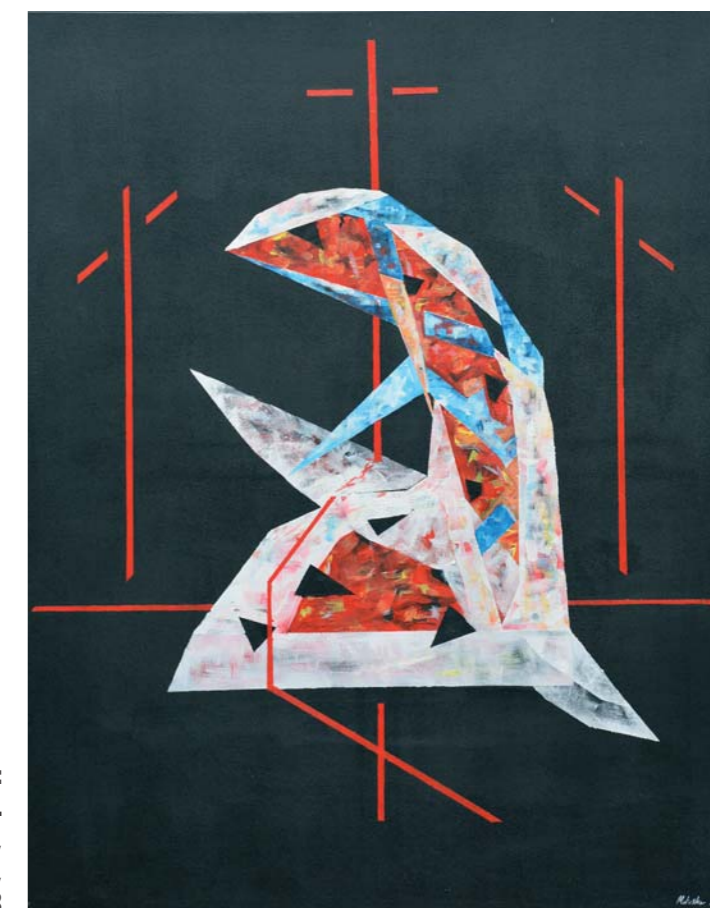
Špenát

což takhle dát si špenát
nohy do kotce
líhnou se tam včely
pohladit a dát si špenát
dokud vrzají dvířka
v zahradě
dokud nám na stole raší
další list

LYDIE ROMANSKÁ

JOZEF MATUŠKA:
Pieta I.
akryl, plátno,
100 x 80 cm,
2018

JOZEF MATUŠKA:
Pieta II.
akryl, plátno,
100 x 80 cm,
2018

A
g
A
p
É
2
0
1
8

LUBOMÍRA MIHÁLIKOVÁ

Lubomíra Miháliková

Osika má zelenú

Obráz milosrdenstva
hlboko v zemi
odratuje čas
hrá sa
a ktosi na mňa kýva
kdesi ma už videl
gestom ma prezrádza
V tvári je mesiac naklonený
Strieborný odlesk blízky
na jeden dotyk
nadovšetko prítulný

Srdce uväznené v hrudnom koši
márnomyseľná je každá zábrana
život sa ponúka
v dvoch krásnych snoch
Skrytá je epizóda našej záchrany

Osika veští budúcnosť

Prehovorila k nemu
Daj sa mi napíť
z dlaní vysajem
každučký náznak rosy

Prehovorí ku mne:
Ochlaď mi horúcu tvár
Odvrátená strana mesiaca
Neboj sa chladu

Zachraňujúca sila prúdi v žilách
v tepnách sa stelié
usadzuje roztrúsenú hrdzu
na kraji cesty

Stretávam ryšavú líšku
vykúka z kríkov
a hľadá moje oči
Čaká na stretnutie

Mohutným chvostom
elektrizuje chodník
mäkkučko dopadá jej krok
vyčkáva na útok

odmieta chlad
voda zrkadlí mesiac
slová utešenia
brnkli o kameň

osika nás prerástla
obidvom sa nám smeje
nad malichernou obavou
stále si spieva

ševelí raduje sa
tancujú zelené lístky

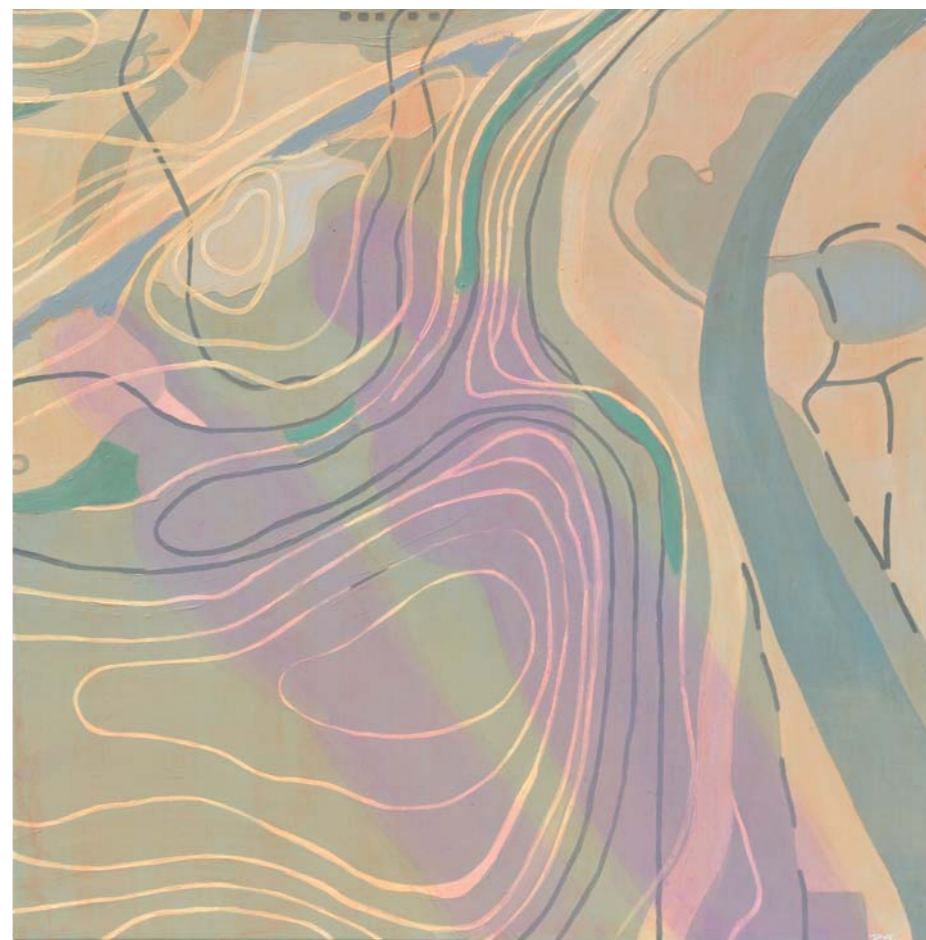
Tajomný strom

Vchádzam horskou cestou
idem domov zapaľovať krb
rozohriať oheň
chlebovú pec
záhradu niekto vysadil
stromoradím
Líška mi uvoľňuje cestu
Odíde do vinohradov
s náručou dreva
hľadám triesky triesočky
vysušenú slamu
aby som stiahla chvost
a schúlila sa do kľbka
Urobiť škrt
jediné gesto jedinečný pohyb
až z plamienka celá zajasám
Škrt
jediný pohyb
zmenil
svet na obraz milosrdenstva

RADKA ŠÍDLOVÁ: Prebudenie, akryl, plátno, 70 x 70 cm, 2018

RADKA ŠÍDLOVÁ: Príchod, akryl, plátno, 70 x 70 cm, 2018

Modranská sonáta pri vŕbe

Modrá vo mne
modrá do modra
vyprahnutá ladná
chlácholím v korunách

vysmädnutých vtákov
zabudli cestu domov
po láske smädná
podám ti ruku na poplach

modrá mi spadla za výstrih
hľadám ťa v hĺbinách
len ani hlbín zrazu niet
a opantal ma strach

chvejem sa ako osika
v bledomodrej duši spúšť
sľúbili sme si v dobrom zlom
niet sa kde schovať niet kde ujsť

v sade modrá má zvláštnu zášť
do očí vkročí z vŕby vyskočí
kde modrú dúhu – mám ju nájsť?
Dívam sa zočí vočí do očí

Modrá vo mne v tebe tieň
bútlavej vŕbe rozpoviem
na krídlach vtáčích ako sen
viac chcem dať ako zoberiem

Zlatá hudba osiky

Medzi chladom a horúcou lávou
Zem nikoho ma objíma
čaká – krv v žilách zhrdzavie
čaká až líščí pohľad

bude raz môj

Sedíš oproti mne
díváš sa do očí
vidíš v nich živú farbu
v zrkadle obraz prázdnoty

celý ohúrený
kam oko dovidelo
akej farby sa dotklo
dokázal splynúť

s farbou mojich očí
sám pre seba
aby som nerozumela
cudzí tón, cudzí

zem nikoho ma objala
hrdzavá riava sa vyliala

a moje vlasy
krútiš na prste

čakáš na líščí pohľad
na priľnutie vzopätie a pád
hrdza páli a zatiahla zrak
slepá viera

azda božská iskra
vznešený orchester
prvé husle hrá tvoja dcéra
sonáta pre tichý orchester

povie viac

Dych zeme

Nepatrné semienko pohlí
neviditeľné nepočuteľné
takmer priezračné

lono vystlané ľaliou
a iba vôňa ruží
spomienka na vysoký orgován

na bielu margarétu
ponára do snov
nazývaš to šťastím

bojím sa vysloviť veľké slová
lebo šťastie sa rozsýpa
a iba pochybnosť rastie

než nájde silu vzkliči
slnko nás oboch pohládza
nebo uchvacuje

zatiaľ biela ľalia
v strede tvojho sveta
nežne chladí nežne objíma

neboj sa pozrieť do mojich očí
neboj sa zimy
pozrieť a uhádnuť

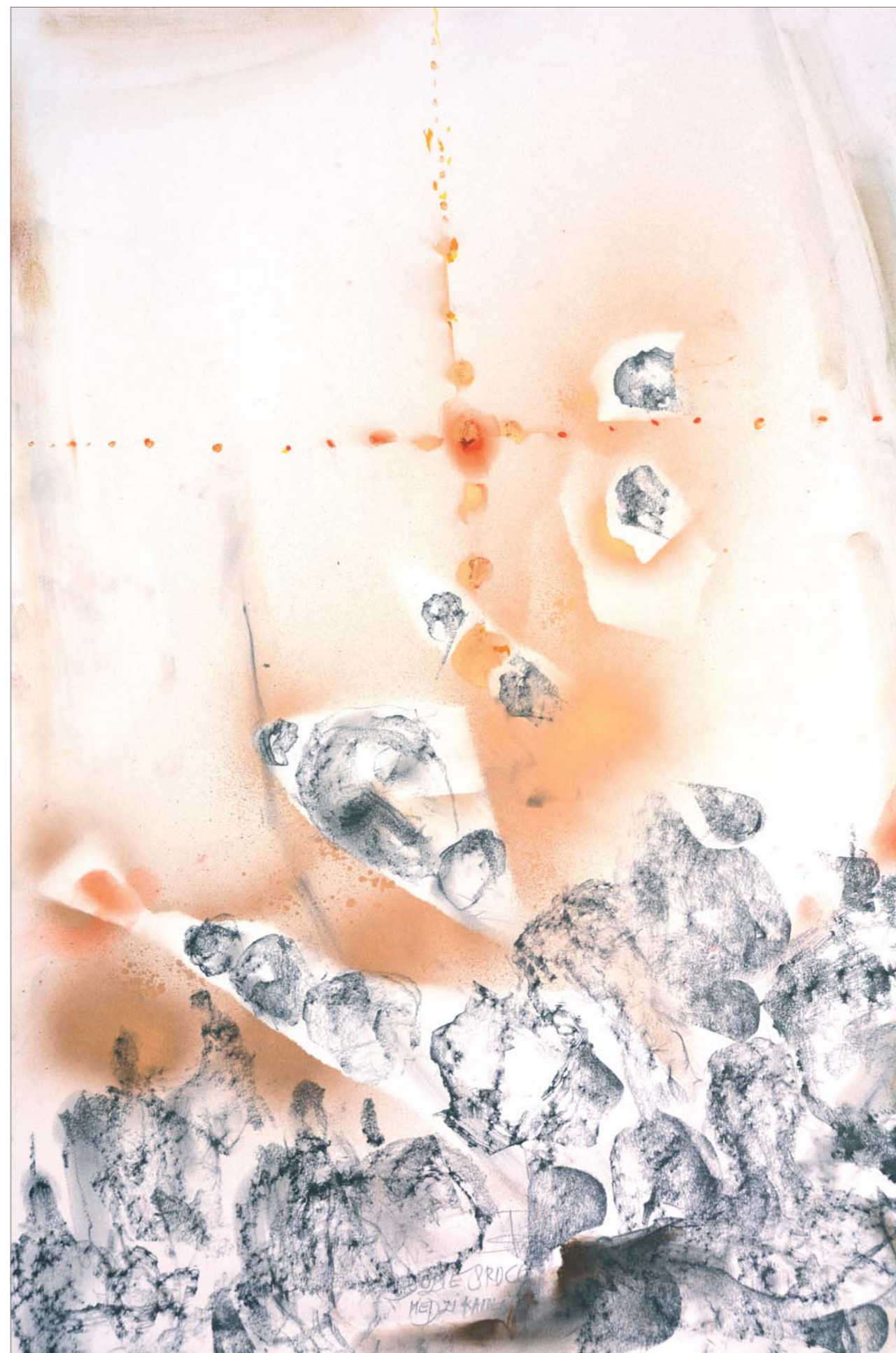
kde jemný pramienok
tenučko spieva a rozochvieva
ne jemnej strunke harfy

slabo vibruje vtáčie krídelko
pokúša sa vzlietnuť
a hrá sa s melódiou

vnútorného hlasu

LUBOMÍRA
MIHALIKOVÁ

IVA JAROŠOVÁ-ŠTRBOVÁ: Božie srdce medzi kameňmi, frotáž, kolorovaná kresba, papier, 70 x 50 cm, 2018

Anton Baláž

Anton Baláž:

Náš otec Dominik

P

o návrate z misií v Oceánii sa otec Dominik zastavil v Ríme a odtiaľ prišiel na Slovensko pre veriacich katolíkov list od pápeža. Zašiel s ním na faru a pán farár mal list prečítať pri nedeľnej omši. V sobotu po obede, keď boli väčšinou všetci v poli a na pasienkoch a baníci s kahancami zavesenými za pásom sa len vydávali na cestu z týždňovky, prišlo do dediny čierne auto a zamierilo k budove fary. Podvečer už celá dedina vedela prečo. Keď tá neblahá správa ako blesk obehla dedinu, zatriasla ňou rovnako ako kedysi správa o priblížení sa tureckej vatahy či kuruckého vojska. Chlapi zasa brali čo prvé na dvore či v stodole schmatli do rúk a utiekali k fare. Za chvíľu pred farou narástol veľký zástup a jeho hnev sa začal nebezpečne dvíhať až k rúhačstvu. Vtedy vyšiel farár Struhár na verandu, bezmocne rozhodil ruky a len skrúšene povedal: — Odišiel za ostatnými do svetla aj náš brat Dominik.

— Diabolské svetlo! — vydýchol zástup jedným dychom svoju zlosť a pobúrenie. — Poďme za ním! Za ním! Za Mokrade! — zahučalo ako v hore, keď sa oprie prudký vietor do bukov. A hneď sa začali farárovi pred očami dvíhať kosy a vidly. — Meč nie! — povedal Struhár ticho, ale rozhodne. — Mečom nebojujte!

— Mečom nie, mečom nie, — pripojili sa k nemu ženy ako pri nedeľných litániách. Kosy pomaly klesli späť, aj vidly.

— Kríž, holý kríž treba! — skríkla Trnáčka, ktorá na púťach nosila holý čierny kríž a prvá sa rozbehla ku kostolu. Iné ženy utiekali po zástavy, hrubé oltárne sviece a ružencové kartičky. Ešte sa celkom nezotmel, keď procesia za spevu K tebe, Matka ružencová zamierila k Mokradiam. Za nimi sa im ukázalo nehybné, stále jasnejšie studené svetlo. Samo im potom ukazuje cestu. Ženy vrúcne spustia Ó, bože jediný, navštív tieto hlbiny, ukáž nám tú cestu. Potom sa všetci modlia ruženec. Z bolestného ruženca prejdú na radostný, ale ten sa už nedomodlia. Hlboká úvozová cesta sa prudko zdvihne, hradba zo starých borov sa rozostúpi a do očí im nečakane udrie záplava oslepujúceho jasu. Pudovo sa prikrčia, ako ich predkovia vzápätí popadajú na kolena, lebo je to ako zjavenie. Ako zlé zjavenie. Svetlo teraz už nie je jednoliate, ale je to mnoho ostrých svetelných bodov, zavesených kdesi v povetří a mieriach na nich. Aj na vysoký hustý plot, na akúsi vyprahnutú a vydupanú pustatinu s veľkými drevenými domami, dlhými ako Noemove archy, s tesne pozatváranými oknami a bez života.

Trnáčke sa zachveje v rukách holý kríž a vrhne na všetky svetové strany ostré krížové tieň. Ozve sa štekot psov. Všetkých zamrazí, keď sa odrazu, ešte len ako čierne tieň, vynoria odkiaľsi z hĺbky tmy, ženú sa k plotu a bodavé svetlá odhalia ich vlhké papule plné dravých zubov. — Deti, chráňte deti! — chrapľavo skríkne ktorýsi chlap. Každý sa vrhne k najbližšiemu dieťaťu, zakrýva ho svojím telom, tlačí k zemi. Psov zadrží ohrada. Dorážajú zúrivu do drôtov, hrabú zem veľkými pazúrnatými labami, až fíka na nich. Deti sa trasú od strachu a dusia sa priláhané pod telami dospelých a pod ťažkými kostolnými zástavami. Keď zúrivosť psov opadne, priblížia sa z druhej strany k plotu postavy v uniformách. Niektoré majú v rukách namierené automaty. Rozostavili sa do polkruhu, potom z neho vyšiel vysoký chlap a pomaly kráčal k drôtenej ohrade. A keď zastal tesne pred ňou, zbadali, že nemá uniformu, ale kožený kabát. To stačilo.

— Pohani! Kmíni boží! Neznabohovia! — rozkričali sa ženy a začali vstávať zo zeme.

DOMINIK MONČEK: Posol ticha, zváraný kov, výška 120 cm, 2018

DOMINIK MONČEK: Posol ticha, kolorovaná kresba ceruzou, 100 x 70 cm, 2018

— Čo chcete? Viete, že je sem zakázané priblížiť sa? Tak sa pracťe!

Ale ženy kričali ešte hlasnejšie: — Kmíni! Luciferi! Pustite nám otca Dominika! A Trnáčka už aj zdvihla kríž, chcela sa pohnúť k ohrade, ostatné ženy za ňou. — Dost, ženy! — povedal na to ostro chlapský hlas. Postavil sa Sekretár a ukázal ženám, aby sa vrátili. Hneď ho poslúchli. Vtedy Sekretár urobil naveky pamätnú vec: pomaly vytiahol z vrecka nohavíc bielu vreckovku-šnuptichľu, rozložil ju a... namiesto toho, aby si vysiakal nos alebo utrel čelo, zakýval ňou pred tvárou hore-dolu, zasa hore-dolu a potom sa sám pomaly vybral k plotu. Keď z druhej strany pokročil aj chlap v koženom kabáte, pútnici si ulahčene vydýchli a ženy spustili Otčenáš.

Modlili sa len tretí Otčenáš, keď sa cez tú vyprahnutú a vydupanú, ale silno ožiarenú pustatinu, pomedzi Noemove archy, začala k ohrade približovať nejaká postava; vytušili, lebo spoznať ho v tých uváľaných háboch ešte nemohli, že je to otec Dominik. Otčenáš im pomaly zamieral na perách, rovnako pomaly sa začali dvíhať a ešte pomalšie sa presúvali k ohrade. — Nechytajte sa drôtov, je v nich prúd, — povedal niekto do ticha. V tom ťažkom tichu prišiel otec Dominik tesne k ohrade. Niektoré ženy začali vzlykať. Otec Dominik ich pohybom ruky umlčal. Potom povedal:

— Musíme to prijať s kresťanskou pokorou. Ďakujem vám, že ste sem putovali a chcete za mňa orodovať, milí. Ak nám páni vážnitelia dovoľia, pomodlíme sa spolu. — A otec Dominik sa obrátil na muža v koženom kabáte. Ten krátko prikývol, ba hneď aj odstúpil od ohrady. Pomodlili sa Srdce svoje k tebe dvíham. — A teraz s vráťte v pokoji. Ja som pokojný a pokoj Pánov nech zostane aj s vami. Ženy sa začali prežehnávať, poťahovať nosmi, ale žiadna sa neodvážila rozplakať.

Zato sa pustil do plaču Maťo Pauko. Čakal, že Sekretár šnuptichľom primáva zo svetla aj jeho otca, ktorého zobrali do tábora aj s ich Stalinovými koňmi. Iste tam veľmi trpia bez poriadnej paše a nemá im kto vyberať z hrív a chvostov vlky. Ženy začali Maťu tíšiť a utešovať. Ledva sa to podarilo, rozrevala sa Zuzka Oršulová. Tá plakala za pánom učiteľom, ktorého tiež odvedli do svetla. Začala, ako staré plačky, vykladať, aký bol len dobrý, ničomu na svete sa nečudoval, nenútil ich zdraviť Dobrý deň, nemuseli nosiť do školy cukor na kórejské deti a americké mandelinky, ktoré sa nikde nedajú zohnať. Zuzku tíšila, ba aj zahriakla jej mama: aby len pána učiteľa už nepochovávala, vráti sa im, a ešte vo väčšej sláve. Na to však začali poťahovať aj ďalšie deti. Niektoré len preto, lebo sa im už veľmi driemalo. A keď sa decku drieme, chce sa mu plakať. Aby sa im tam všetky nerozplakali, zobrali chlapi zástavy, ženy holý kríž a s pobožnou piesňou na perách sa obrátili do tmy, ktorá sa im videla byť láskavejšia ako všetok veľký jas, čo vychádzal z tábora.

(Z knihy *Hijó, kone Stalinove!*)

NÁŠ
OTC
DOMINIK

Anton
Baláž

EVA KULHÁŇKOVÁ: *Minulost a súčasnosť*, textilný reliéf, 100 x 80 cm, 2018

VlADeNA TeSLÍKOVÁ

Vladena Teslíková

Na prahu

Kolko svetelných liet
som tá čakala
kým som prekĺzla cez náhodu
tvojich slnečných hodín zaprášených
na prahu lúky toľkých margariet.
A tak som sa vnorila do tej beloby lupeňov
úplne celá
šepkajúc má – nemá.
Na pravú polnoc
keď kaňa prelieta
nad našou skalou
a trikrát ohlási vzkriesenie.

Piesok v očiach

Poskladané zrnká piesku
ako v križovatkách
v pyramídach tajných významov
Presýpané do našich schránok
vyprahnutých násobkom pokušenia.
Cez úzke hrdlo
zrnko po zrnku.
Fotodetaily nastrihané do pamäti spomienok.
Z očných otvorov vyčnievajú
ako vylúštené tajničky
a veľmi rozškriabano svrbia.

Cesta do neba

Smutný deň
ako mŕtvy holub na chodníku
a stužka krvi s odkazom
ktorý nevieme už rozlúštiť.
Makové pole slzí červeň karmínu
keď odchod leta tak bolí.

Lúka margariet pokosená
a chladné pahreby
jánskych ohňov sa nehanebne škeria.
Slnečné hodiny ti vypália
ďalšiu ryhu do duše.
Koberce políčok
tkané na krosnách
strmo kladené až k pánu Bohu.

Míňame reklamný billboard
na istotu v starobe.

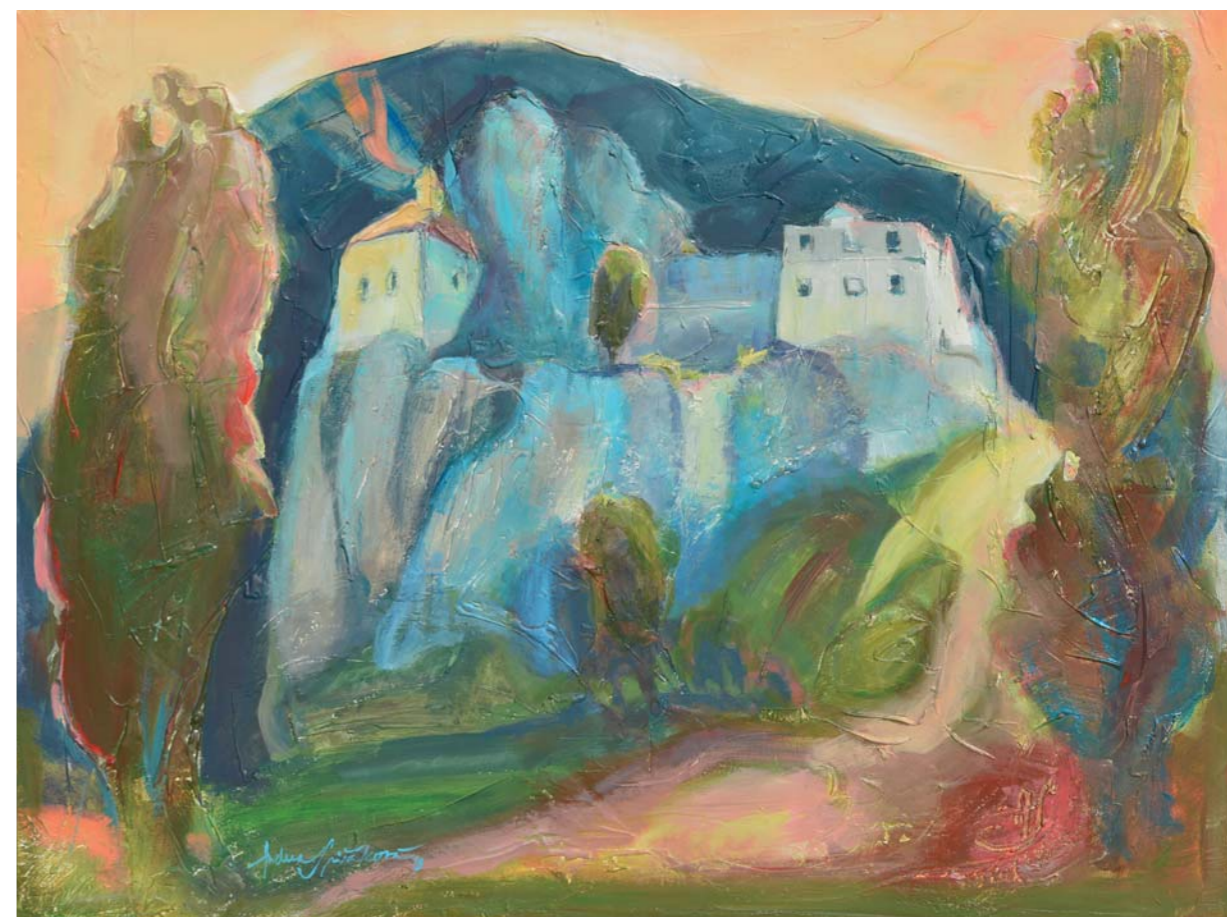
Ďalší kríž

Tak si tu kráčame
po modrej planéte
vykúpení JEHO ukrižovaním
stvoreni na JEHO obraz

Obzri sa v zrkadle
nekvákaj v bažinách
Ťažký v myšlienkach
ľahký v diele
vidíš zo suterénu
Zas ktosi vlečie
ďalší kríž na Golgotu.

Smutná zimná

Zlatý voz na nebi
nesie jasné hviezdy
tvojho detstva.
Anjelskú čistotu.
Obrastajú ťa
konáre čiernych dier
a pávie perá,
pozlátka zo strelníc.
Sám v bielej krajine
uprostred všetkých.
Zlatý voz klesá k obzoru.
Začína snežiť.
Len deti vidia lietať anjelov.
Len ony vedia,
koľko má nebo hviezd.

ANDREA SPIŠÁKOVÁ: Dňom, akryl, plátno, 80 x 100 cm, 2018

ANDREA SPIŠÁKOVÁ: Nocou, akryl, plátno, 80 x 100 cm, 2018

Hviezdy ma milujú

A denne vyprevádzajú
do snov cez okno
bezvedomia spálne.
Na éterických krídlach
drobných sklíčok
Snehovej kráľovnej
za Kayom
v zamrznutých krajinách
sa znovu učíme plakať
cez hrubú kožu.
Slzy topia ľadovce
našich svetov
na straších nôžkach.

Piesok na jazyku

Piesok na jazyku,
ani kvapka pravdy.
Stavíme si príbeh
z marcipánu.
Odchádzam z mesta
kamenných sŕdc,
večného svetla neónov.
Preč od mediálnych oltárov
požieračov duší.
Tam, v lesnej hmle
zaplníme medzeru
severských príbehov.

Babylonská veža

Prikrytá oblakmi
slncového kráľa
naberám sily
na ďalšie leto.
Moje zátišie
kamenného ostrova
mení rok čo rok
svoju tvár.
Jarné vody
v sile premeny.
A kamienky vždy nové
mi bozkávajú ruky baladami.
Zajtra s nimi dokončím
svoju babylonskú vežu.

Potom

Ohňostroj hudobných dotykov
rozprskol mliečnu dráhu.
Felahovia s faklami vybodkovali
pahorky v horizonte.
po jednom sa vlievajú
do pyramídy s posolstvom.

Všetko zmlklo,
nesvetlo vyzvalo
neozvenu
na nebytie.

(Skalka 2018):

V objatí reťaze

Obzrieť sa možno iba za seba
a zapísať šušťanie lístia dní.
Potom po kvapkách stekať
do tvojich tisícročných rán.
Liečim ich svätajánskym kvietím.
Voňajú ako odpustenie
pošepkané v modlitbách
pod klenbou neba.
V objatí tvojej reťaze
dovídam do večnosti.

Pahreba neba

Naša tvár je vybodkovaná očami skál.
Lístky z večného kalendára
skladajú moje otčenáše a askézu.
Hviezdy ktoré viseli nad Skalkou
boli uhľiky v pahrebe neba.
Smiem k nim priložiť
zopár omrvíniek slov
aby nevyhasla?

Ešte tu hniezdia vtáci

V hore nachádzam pierka slov
a hľadám včelie plásty.
Prekladám ich do básní
Visia pokorne
od koruny po korene
s kôrou dokorán.

Ešte tu hniezdia vtáci.
Na hradbách cválajúcich dní
trilkujú z lietajúcich hniezd.
Anjel si požičal ich krídla
aby mohol povedať:
Bože, tí vtáci sa ti vydarili...

VLADEŇA•TESLÍKOVÁ

JOZEF VYDRNÁK: Sv. Andrej-Svorad a Beňadik, kombinácia techník s použitím autorského písma, papier, 100 x 70 cm, 2018

SVÄTICI ZE SKALKY

Viliam Turčány, a. h.

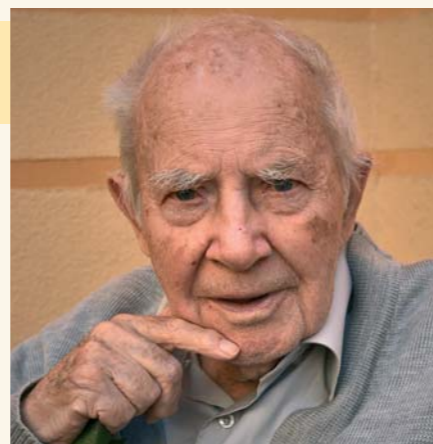
**básnik, spisovateľ, literárny vedec, prekladateľ –
literárna sekcia**

narodený/born 24. 2. 1928 v Suchej nad Parnou

adresa/address Šelpice

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/viliam-turcany

Anton Baláž

prozaik, scenárista

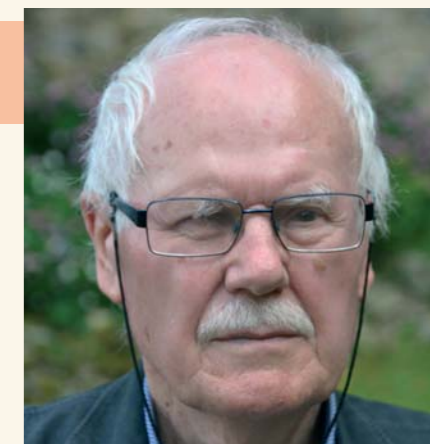
narodený/born 20. 9. 1943 v Lehote pod Vtáčnikom

adresa/address Hrašné 23

email kontakt/contact anton.balaz@centrum.sk

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/anton-balaz

Rudolf Dobiáš

básnik a spisovateľ, koordinátor literárnej sekcie

narodený/born 29. 9. 1934 v Dobrej pri Trenčíne

adresa/address Trenčianska Teplá-Dobrá

email kontakt/contact dobiasrudo@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/rudolf-dobias

Pavol Rusko

výtvarník a vysokoškolský pedagóg – výtvarná sekcia

narodený/born 12. 2. 1961 v Ružomberku

adresa/address Vavra Šrobára 3, 034 01 Ružomberok

email kontakt/contact p.rusko@centrum.sk

mobil kontakt/contact 00421 907 883 105

web prezentácia/presentation Google – heslo: Pavol Rusko

Lydie Romanská-Lidmilová

poetka – literárna sekcia

narodená/born 13. 9. 1943 v Polanke nad Odrou

adresa/address Polanecká 144/2, 721 OO Ostrava-Svinov, Česká republika

email kontakt/contact lyroli@seznam.cz

mobil kontakt/contact +420 723 569 876

web prezentácia/presentation

www.cs.wikipedia.org/wiki/Lydie_Romanská

Tadeusz Kosela

výtvarník a vysokoškolský pedagóg – výtvarná sekcia

narodený/born 1. 12. 1955 v Częstochowe

adresa/address Ul. Bacewicz 11m7, Częstochowa, 42-200, PL

telefón kontakt/contact +48 602 701 212

email kontakt/contact tadeuszkosela@gmail.com

web prezentácia/presentation

www.malarstwo.ajd.czest.pl/kadra/wykl-tadeusz-kosela.html

Jaroslav Kweclich

výtvarník, vysokoškolský profesor – výtvarná sekcia

narodený/born 27. 8. 1957 v Częstochowe

adresa/address Obrońcow Poczty Gdańskiej 7B, Częstochowa, PL

mobil kontakt/contact +48 500 233 717

web prezentácia/presentation

www.malarstwo.ajd.czest.pl/kadra/prof-jaroslav-kweclich.html

Ľubomíra Miháliková

poetka – literárna sekcia

narodená/born 5. 2. 1954 v Modre

adresa/address Jesenského 2, 900 01 Modra

email kontakt/contact mihalikovaluba@centrum.sk

web prezentácia/presentation

www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/lubomira-mihalikova

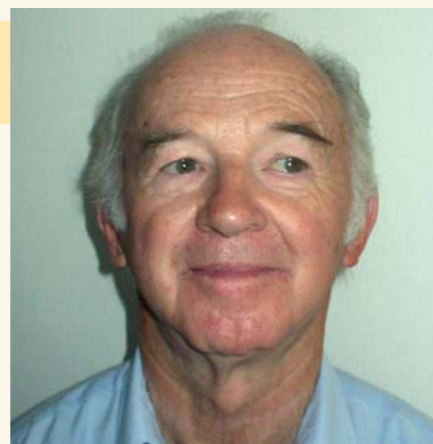

Ján Turan, a. h.

básnik a spisovateľ – literárna sekcia

narodený/born 13. 2. 1932 v Úľanoch nad Žitavou
adresa/address Bratislava
web prezentácia/presentation
www.litcentrum.sk/slovenski-spisovatelia/jan-turan

Dominik Monček

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 22. 3. 1970 v Martine
adresa/address Pruské 192, 018 52 Pruské, Slovensko
email kontakt/contact moncekdominik@gmail.com
mobil kontakt/contact +421 905 707 096
web prezentácia/presentation www.dominikmoncek.sk

Daniela Krajčová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 23. 1. 1955 v Žiline
adresa/address ul. Rakove 34, 010 01 Žilina, Slovensko
email kontakt/contact oliva1daniela@gmail.com
mobil kontakt/contact +421 918 273 789
web prezentácia/presentation www.danielakrajcova.sk

Vladimíra Teslíková

poetka – literárna sekcia

narodená/born 22. 12. 1958 v Lanškroune (ČR)
adresa/address D. Krmana 3/3, 971 01 Prievidza
email kontakt/contact vladimira.teslikova@gmail.com
web prezentácia/presentation
spolokza.wordpress.com/2009/01/20/mgr-vladena-teslikova/

Iva Jarošová-Štrbová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 27. 10. 1959 v Zlíne
adresa/address Podzáhradná 100/k, 821 06 Bratislava
mobil kontakt/contact +421 918 372 770
email kontakt/contact iva.strbova7@gmail.com
web prezentácia/presentation www.krestum.sk/author/iva-strbova/

Jozef Matuška

výtvarník – výtvarná sekcia

narodený/born 19. 4. 1976 v Ružomberku
adresa/address Plavisko 48, 034 01 Ružomberok, Slovensko
email kontakt/contact jozefmatuskaj@gmail.com
web prezentácia/presentation
www.facebook.com/jozef.matuska, jozefmatuska.webnode.sk

Danuše Markovová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 5. 2. 1963 v Ostrave
adresa/address Řádová 472, 739 24 Krmelín, Česká republika
email kontakt/contact dmarkovova@seznam.cz
mobil kontakt/contact +420 723 956 924
web prezentácia/presentation
danusemarkovova.jimdo.com/danuše-markovová/

Andrea Spišaková

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 4. 6. 1970 v Prešove
adresa/address 17. novembra 81, Sabinov 083 01, Slovensko
email kontakt/contact spisakova.andrea@gmail.com
mobil kontakt/contact +421 0907 380 157
web prezentácia/presentation www.dielo.estranky.cz

Eva Kulháňková

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born 22. 10. 1964 v Ružomberku
adresa/address Hodžova 1474/3, 911 01 Trenčín, Slovensko
email kontakt/contact eywa.painter@gmail.com
mobil kontakt/contact +421 0908 727 037
web prezentácia/presentation
www.zustrencin.sk/studijne-odbory/vytvarny-odbor/

Radka Šidlová

výtvarníčka – výtvarná sekcia

narodená/born narodenia: 17. 6. 1989 v Ilave
adresa/address 020 61 Dolná Breznica 40
email kontakt/contact radka.sidlova@gmail.com
mobil kontakt/contact 0902 631 554
web prezentácia/presentation radkasidlova.webnode.sk

Marián Kvasnička

historik a znalec umenia, kurátor sympózia

narodený/born 12. 7. 1955 v Trenčíne
adresa/address Trenčín
email kontakt/contact kvasnicka@stonline.sk
web prezentácia/presentation Google – heslo: Marián Kvasnička

Jozef Vydrnák

výtvarník, koordinátor výtvarnej sekcie

narodený/born 27. 3. 1961 v Trenčíne
adresa/address Centrum I – 35/82/11, 018 41 Dubnica nad Váhom
mobil kontakt/contact 0905 960 276
email kontakt/contact joyart@gmail.com
web prezentácia/presentation www.vydrnak.com, www.krestum.sk

NáVšTeVa

u majstra VILIAMA TURČÁNYHO
v Šelpiciach 4. 6. 2018

K
•
O
•
T
V
A

Viliama Turčány

Kotva

Ráno, ach, ráno všetko sa zdá možné.
Do večera čas utečie jak nič.
No kým sa prvá hviezda nerozožne,
si ani chvíľku nedožič,

len preorávaj diaľavy a zasej
i potom zvlaž a zväž si kročaje
až k olive – k tej sivej, striebrovľasej,
čo od ovečky krotšia je.

Tam sa ti bude snívať všetko možné,
čo nežil si i prežil doposiaľ.
Bez starostí, kto tvoje zbožie zožne.
A rád, že si len dobré sial.

19. 6. 2018 • **ÚČASŤ na Kultúrno-historickom seminári OKNO do pozorovania hviezd** • Miesto: Kongresová sála Trenčianskeho samosprávneho kraja • Lektori: Stanislav Šišulák (SK); Igor Zmeták (SK); Michał Kłosiński (PL); Lucie Heilandová (ČR); Ján Kubica (SK); Mirosław Znášik (SK); Peter Martinák (SK)
 • **ÚČASŤ na Pozorovaní nočnej oblohy** • Miesto: Astronomická pozorovateľňa prof. Alojza Cvacha, ul. 1. mája, Gymnázium L. Štúra v Trenčíne.

21. 6. 2018 • **NÁVŠTEVA otca biskupa FRANTIŠKA RÁBEKA**, vojenského ordinára a Predsedu Rady pre vedu, vzdelanie a kultúru pri Konferencii biskupov Slovenska (KBS).

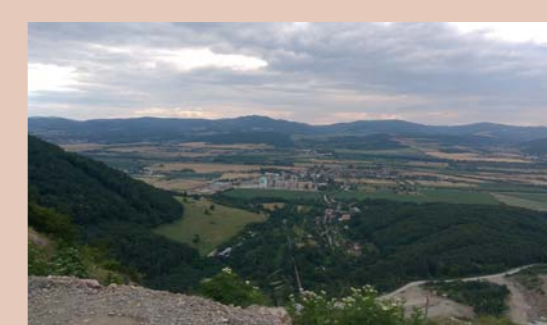

20. 6. 2018 • **STRETNUTIE S LITERÁTMI a AUTORSKÉ ČÍTANIE POÉZIE RUDOLFA DOBIÁŠA a ÚČASTNÍKOV LITERÁRNEJ SEKCIE sympózia ORA ET ARS – SKALKKA 2018** • Miesto: Spoločenská miestnosť, Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, Hasičská 1. • Moderovala Janka Poláková.

22. 6. 2018 • Z najstaršieho pútnického miesta na Slovensku – Skalky pri Trenčíne – sme sa vybrali na **NÁVŠTEVU** najmladšieho pútnického miesta na Slovensku: **Skalného sanktuária Božieho milosrdenstva na hore Butkov** – nad obcou Ladce. (Pozri: www.krizbutkov.sk).

20. 6. 2018 • **NÁVŠTEVA ATELIÉRU výtvarníka Jána Hubinského** v Rakoluboch pri Novom Meste nad Váhom.

23. 6. 2018 • Slávnostné ukončenie sympózia • Miesto: Dom kultúry v Skalke nad Váhom • Hudobný hosť: pesničkár Peter Jankú.

ReSuMé • 2018

11. ročník Medzinárodného výtvarného a literárneho sympózia ORA ET ARS na starobylom pútnickom mieste Skalke pri Trenčíne s diecéznou svätyniou a benediktínskym kláštrom priniesol bohatú úrodu vizuálnych aj literárnych diel (12 výtvarníkov z Poľska, Česka a Slovenska; 6 spisovateľov).

Vo výtvarnej sekcii – aj keď sympóziu nemá nijaké tematické hranice – sa opäť objavili koncepty, ktoré súvisia s charakterom pútnického miesta a jeho dejinami, ale aj voľnejšie prezentácie s nepredmetne poňatou spiritualitou alebo abstrakciou. Nechýbali krajinárske či vedutové kompozície so sakrálnymi pamiatkami a prírodou v poetickom senzúálnom tvarosloví (Andrea Spišáková). Krajine v kartografickej definícii či kláštornom pôdoryse sa venovala Radka Šidlová, ktorá do týchto prvkov umiestňovala či už imaginárne postavy pustovníkov, architektonické fragmenty, alebo detaily prírody. Danuše Markovová z Čiech vníma krajinu lesa a skál ako priestor svetelnej projekcie, pospájanej vertikálnymi a horizontálnymi líniami. Zaujímavú súčasť tohtoročného súboru tvoria skvelí figuralisti – predovšetkým Tadeusz Kosela z Čenstochowej (ten pracuje princípom pars pro toto a z anatomickej exprese využíva najmä výrazovo silné fragmenty nôh ukrižovaného), ale aj Jaroslav Kweclich, pedagóg z Poľska, ktorý siahol aj po zaujímavej ikonografii svätosebastiánskej legendy. Oboch týchto bravúrnych poľských maliarov spája aj záľuba práce s inertným pozadím v technike plátkových drahých kovov, čo dáva ich obrazom až ikonický ráz. Znakovo dômyselný figurálny realizmus správa kompozície Jozefa Matušku (v jednom prípade v téme piety, v druhom prípade v podobe zvláštnej svätotrojickej interpretácie Beňadikovej hrdinskej smrti podľa Maurovej legendy). Medzi naráčiou a kreáciou sa obratne pohybuje figuralista Jozef Vydárnák, ktorý pri radostnej vízii Božích diel využíva jedinečný lineárny a koloristický systém so všetkými asociáciami prvého vnemu, ale aj s výtvarne chápaným písmom (typografické prvky v postavách pustovníkov). Popri téme sakrálnych pútnických priestorov, Maurovej legendy o sv. Andrejovi-Svoradovi a sv. Beňadikovi, motívov biblických, kristologických, mariánskych či hagiografických sa niektorí výtvarníci inšpirovali aj aktuálnym civilizácnym dňaním a situáciou človeka v chaose postmoderného sveta, ktorý stratil absolútne kritériá Krásky, Pravdy a Dobra. Taktó treba vnímať rozložitú oduševnenú a modlitbou preniknutú tvorbu Ivy Jarošovej-Štrbovej. Z maliarov napokon, nie však na poslednom mieste, menujme Pavla Ruska, profesora z Ružomberka, ktorý využíva možnosti nepredmetnej obrazovej komunikácie, abstrakcie, písma a linearity, keď sa snaží o čistý obraz bez veristických detailov, ale s využitím iluzívnych možností maľby. Rovnako „nepredmetné“ sú netkané textilné kreácie Evy Kulhánkovej, ktorá pracuje s farebným kontrastom, rytmom a perforáciami drapérií, podobne ako to v inej dobe a iným spôsobom robili barokoví organisti. Veľkým prínosom každoročného sympózia sú aj početne menej zastúpení sochári, nakoľko cesta k sochárskemu tvaru a materiálu je zložitejšia než najviac frekventovaná maľba akrylom. Daniela Krajčová vo svojich figurálnych dielach konfrontuje keramicky poňatú anatómiu s úsmevným psychologickým výrazom na jednej strane s filigránsky vzdušnou prácou s medeným drôtom a výpletom telesného korpusu (hmotnosť vs. ľahkosť osvieteneho človeka). Existenciálne vypätá tvorba Dominika Mončeka od vlašijsieho Kajúcnika postúpila k akémusi tektonickému narovnaniu s pevnejším postojom a gestom rúk pred tvárou – je to pozvanie do priestoru ticha, ktoré tak veľmi chýba dnešnej ukričanej a komunikačne devalvovanej dobe. V literárnej sekcii pod patronátom spisovateľa a politického vážna Rudolfa Dobiáša sa aj tento rok zomklo niekoľko kvalitných poetiek s neopakovateľným zmyslovým vnímaním sveta a neomylnou emocionálnou evaluáciou medziludských vzťahov, domova, prírody a univerza (Lydia Romanská, Lubomíra Miháliková, Vladimíra Teslíková). Prozaickým, esejistickým a beletristickým slovom sa prezentuje Ján Turan a vynikajúci rozprávač Anton Baláž. Sám Rudolf Dobiáš prezentuje svoj spevný poetizmus hlboko prisatý k rodnému kraju, k láske a k pochopeniu Božej ríše aj v temných chvíľach. Vavrínom tohtoročného sympózia sú texty absolútneho génia rýmu a zvukomalby, ale aj kongeniálneho prekladateľa Danteho Božskej komédie Viliama Turčányho. Ak k podujatiam, dielam, udalostiam, spoločným stolovaniam, diskusiám, modlitbám, stretávaniam (teda k všetkému, čo vyznačuje sympóziu ako hostinu ducha) prirátame aj odbornú konferenciu o pozorovaní hviezd v dejinách, môžeme povedať, že až k tomuto rozmeru smeroval tohtoročný ročník. Vždy totiž ide o hľadanie toho, čo alebo kto nás presahuje.

PhDr. Marián Kvasnička

The eleventh ORA ET ARS International Art and Literature Symposium at Skalke, an ancient pilgrim's place near Trenčín with a diocesan chapel and a Benedictine monastery brought an abundant harvest of both visual and literary works (12 artists from Poland, Czech Republic and Slovakia; 6 writers).

Concepts related to a character of the pilgrim's place and its history but also freer presentations with a non-objectual approach to spirituality and abstraction appeared again in an art section – even if the symposium has no thematic limitations. Landscape or veduta compositions with sacral monuments and the nature in a poetic sensual morphology (Andrea Spišáková) were not missing. Radka Šidlová gave her time to landscape in a cartographic definition or a monasterial floor plan placing either imaginary figures of hermits, architectonic fragments or details of the nature in those components. Danuše Markovová from the Czech Republic perceived the countryside of forest and rocks as a space of light projection interconnected by vertical and horizontal lines. Excellent figure painters – first of all Tadeusz Kosela from Čenstochowa (working with a pars pro toto principle and utilising first of all expressively strong fragments of legs of the Crucified of the anatomic expression) but also Jaroslav Kweclich, a pedagogue from Poland, who also reached out for an interesting iconography of a saint Sebastian's legend, represent an interesting part of the collection this year. Both the daring Polish painters are also linked by their interest in work with an inert background in a technique of sliced precious metals giving up to an iconic character to their paintings. Character-oriented ingenious figural painting is accompanying compositions by Jozef Matuška (in a topic of piety in one case and in a form of special Holy Trinity interpretation of a heroic death of Benedict according to the Moor's legend in another case). Jozef Vydárnák, a figural painter, utilising a unique linear and coloristic system with all associations of a first perception but also with artistically understood letters (typographic components in figures of hermits) in a cheerful vision of God's works, is cruising skilfully between narration and creation. In addition to an object matter of sacral pilgrim areas, the Moor's legend on Saint Andrew Svorad and Saint Benedict, biblical, Christological, Marian or hagiographic motifs, some artists were also inspired by current civilisation events and a situation of a man in a chaos of a postmodern world which lost absolute criteria of the Beauty, Truth and Good. Extensive enthusiastic performance penetrated by praying by Iva Jarošová-Štrbová should be accepted in this way. Out of the painters, let's mention, last but not least, Pavel Rusko, a professor from Ružomberok, utilising possibilities of non-objectual figural communication, abstraction, letters and linearity when aiming at a clean picture without veristic details but using illusive possibilities of painting. Non-woven textile creations by Eva Kulhánková are equally "non-objectual". She works with coloured contrast, rhythm and perforations of draperies like it was done by Baroque presentors at other times and in other ways. A smaller number of sculptors is a big contribution to the symposium every year, as a journey to a sculptor's shape and material is more complicated than the most frequent acryl painting. In her figural works, Daniela Krajčová confronts a ceramically understood anatomy with a smiling psychological expression on one hand with filigree air-light work with a copper wire and body corps strings (weight vs. ease of a lightened man). Existentially strained performance by Dominik Monček advanced from the Confessant last year to some tectonic straightening with a stronger posture and a gesture of hands in front of a face – it is an invitation into a space of silence missing in a present forever shouting and communicationally devalued period of time very much. Several poets with unrepeatable sensual perception of the world and infallible emotional evaluation of human relations, home, nature and the Universe (Lydia Romanská, Lubomíra Miháliková, Vladimíra Teslíková) closed up

also this year in a literary section under the auspices of Rudolf Dobiáš, a writer and politic prisoner. Ján Turan and Anton Baláž, an excellent narrator, present themselves by a prosaic, essayistic and fictional word. Rudolf Dobiáš himself is presenting his singing poetism deeply fastened to his native land, love and understanding of the God's production also in dark moments. Texts by Viliam Turčány, an absolute genius of rhyme and onomatopoeia but also a congenial translator of Dante's Divine Comedy are a laurel of the symposium this year. If we also add a specialised conference on observation of stars in history to undertakings, works, events, joined banqueting, discussions, prayers, meetings (i.e. to everything featuring the symposium a feast of a soul), we can say that the seminar was directed up to this dimension this year. Searching for that, what or who is exceeding us is always of concern.

PhDr. Marián Kvasnička

(Translated by: Ing. Jitř Urvřovic)

TiRáŽ

11. MEDZINÁRODNÉ VÝTVARNO-LITERÁRNE SYMPÓZIUM ORA ET ARS – SKALKA 2018
18. – 24. jún 2018
Areál Malej a Veľkej Skalky pri Trenčíne

Hlavný organizátor: Mesto Trenčín
Spoluorganizátori:
Trenčiansky samosprávny kraj
Trenčianske osvetové stredisko v Trenčíne
Farský úrad Skalke nad Váhom
Beňadík, n. f.
Občianske združenie T-VIA

Realizačný tím:
Mgr. Hana Gallová, Mgr. Janka Masárová,
Mgr. Terézia Niková
Koordínátor sekcie literátov: Rudolf Dobiáš
Koordínátor sekcie výtvarníkov: Jozef Vydárnák
Ideový námet: Mgr. Terézia Niková, Mgr. Hana Gallová
Text preambuly: Jozef Vydárnák, korigoval: Rudolf Dobiáš
Autor názvu sympózia, kurátor podujatia
a výstavy po sympóziu: PhDr. Marián Kvasnička
Logo sympózia, typografické ilustrácie, koncepcia
a grafická úprava katalógu: Jozef Vydárnák
Spolupráca na koncepte katalógu: PhDr. Marián Kvasnička,
Mgr. Janka Masárová, Mgr. Hana Gallová
Gramatické korektúry: Jana Muchová
Fotodokumentácia: Štefan Kačena
Do katalógu fotografiami prispeli: Lukáš Kubičina, JUDr. Štefan Majtán,
Mgr. Janka Masárová, PhDr. Pavol Seriš, archív zúčastnených autorov
a archív sympózia ORA ET ARS – SKALKA
Tlač a zhotovenie katalógu: ULTRA PRINT, s.r.o., Bratislava
Náklad: 1000 výtlačkov
ISBN 978-80-7092-052-7
Júl 2018

PodĎakovanie:

J. E. Mons. Viliam Judáš, nitriansky biskup • vdp. Mgr. Peter Beňo, rektor svätyně sv. Andreja-Svorada a Beňadika na Skalke a správca farnosti Skalke nad Váhom, vdp. Mgr. Dušan Berta, výpomocný duchovný vo farnosti Skalke nad Váhom • Anton Horečný, starosta obce Skalke nad Váhom • Ing. Anton Barcik, generálny riaditeľ Považská cementáreň, a.s., Ladce • Mgr. Alena Teicherová • Štefan Kačena • JUDr. Štefan Majtán • Janka Poláková • Luba Trefná • Ján Hubinský • manželia Dužekovci • Ing. Katarína Darvašová a sprievodcovská služba na kláštore •

Podujatie podporili:

www.parcela.sk
kataster, prevody pozemkov, poradenstvo

Vyveska.sk

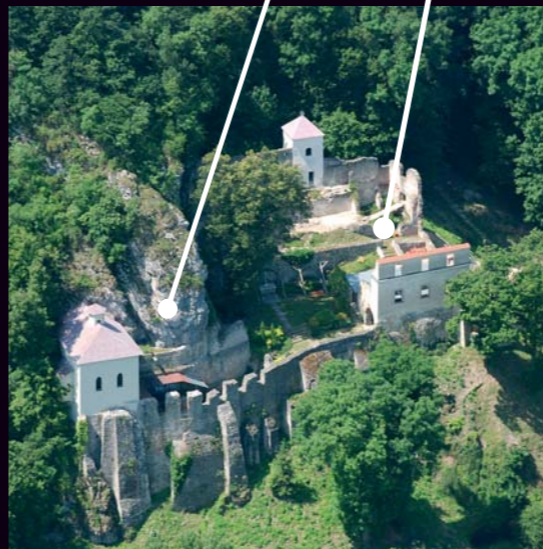

M E D Z I N Á R O D N É V Ý T V A R N O - L I T E R Á R N E S Y M P Ó Z I U M O R A - E T - A R S - S K A L K A

Pútnické miesto
Skalka pri Trenčíne
sa skladá z dvoch častí:

Velkej (alebo aj **Starej**) **Skalky**, tvorenej kláštorom pozostávajúcím z benediktínskej a jezuitskej časti

a **Malej** (alebo aj **Novej**) **Skalky**, tvorenej dvojvežovou Diecéznou svätyniou sv. Andreja-Svorada a Beňadika, a novou krížovou cestou, nachádzajúcou sa na svahu oproti svätyni.

HLAVNÝ PARTNER:

u. fond
na podporu
umenia

Z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

ISBN 978-80-7092-052-7